

UNIVERSITATEA NAȚIONALĂ DE APĂRARE
Centrul de Studii Strategice de Apărare și Securitate

Cristian BĂHNĂREANU

**PUTEREA MILITARĂ ÎN SECOLUL XXI.
MODALITĂȚI DE REALIZARE
ȘI MANIFESTARE A PUTERII MILITARE ÎN
SOCIETATEA DEMOCRATICĂ ROMÂNEASCĂ**

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE
București, 2005

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BĂHNĂREANU, CRISTIAN

**Puterea militară în secolul XXI: modalități
de realizare și manifestare a puterii militare în
societatea democratică românească / Cristian**
Băhnăreanu. – București : Editura Universității
Naționale de Apărare, 2005

Bibliogr.

ISBN 973-663-233-4

355(498)

© Toate drepturile asupra prezentei ediții sunt rezervate
Universității Naționale de Apărare

Lucrarea a fost discutată în ședința Consiliului Științific al CSSAS

ISBN 973-663-233-4

2

CUPRINS

Introducere	5
1. Conceptul de putere	5
1.1. Puterea.....	5
1.2. Puterea militară.....	7
1.3. Puterea militară în ansamblul conceptului de putere... 9	
2. Puterea militară a principalilor actori ai secolului XXI	11
2.1. Statele Unite ale Americii.....	12
2.2. Organizația Nord-Atlantică (NATO).....	17
2.3. Uniunea Europeană (UE).....	21
2.4. Alți actori importanți.....	25
3. Puterea militară a României	30
3.1. Puterea militară în societatea românească.....	30
3.2. Modalități de realizare și manifestare.....	33
3.3. Puterea militară a României în contextul integrării euro-atlantice.....	37
Concluzii	40
Anexe	42

INTRODUCERE

În noua ordine mondială care se prefigurează, puterea, și în special puterea militară, își păstrează valoarea de element de comparație în relațiile dintre state. Odată cu sfârșitul Războiului Rece, aceasta a căpătat noi sensuri și semnificații și nu se mai bazează primordial pe puterea nucleară. Dezvoltarea tehnologică și economică constituie condiții fără de care puterea militară nu poate exista și nu se poate manifesta.

Principalele forțe militare ale mapamondului dau o mare importanță componentelor economică și tehnologico-informațională ale puterii, ce joacă un rol din ce în ce mai semnificativ în sistemul relațiilor internaționale, puterea militară trecând chiar în plan secund. România, ca stat membru NATO și în viitor al UE, trebuie să continue procesul de reconfigurare a armatei, astfel ca puterea militară a statului, condiționată de o serie de cerințe interne și externe, să se consolideze. În context, țara noastră se preocupă de crearea unui echilibru adecvat între tradiție, modernizare, profesionalizare și experiență în configurarea modului de a realiza și folosi puterea militară.

1. CONCEPTUL DE PUTERE

1.1. Puterea

Sistemul relațiilor internaționale de astăzi și toate re poziționările și evoluțiile ce se înregistrează la nivel național, zonal, regional și global se cer analizate mai ales în termeni de *putere*. Competiția pentru putere reprezintă principalul fundament al politicii internaționale, ce duce inevitabil la tensiuni, crize și conflicte între actorii acestei scene dinamice.

Conceptul de putere incumbă o complexitate dificil de cuprins și de definit în ansamblul său. Termenul derivă din latinescul „potestas”, iar literatura de specialitate ne oferă o multitudine de accepțiuni ale conceptului. În viziune sociologică, puterea înseamnă *capacitatea cuiva de a-și impune voința în cadrul unei relații sociale, în ciuda oricărei rezistențe întâmpinate și indiferent de factorii care determină această capacitate*¹. Dacă o abordăm

¹ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu (coord.), *Dicționar de sociologie*, Editura Babel, București, 1998, p. 478.

în contextul relațiilor internaționale și diplomației, atunci conceptul de putere definește *capacitatea unui stat de a influența sau controla alte state*, iar statele care au o astfel de abilitate sunt numite puteri, puteri zonale, puteri regionale, mari puteri, superputeri sau hiper-puteri. De altfel, Henry Kissinger o numește *capacitatea unei entități de a-și impune voința asupra alteia sau de a rezista presiunii exercitate de altă entitate*, Max Weber – *șansa unui actor politic de a-și impune voința sa altui actor politic*, iar Walter S. Jones – *capacitatea unui actor internațional de a-și folosi resursele tangibile și intangibile în așa fel încât să influențeze rezultatele relațiilor inter-naționale spre propriul beneficiu*². Chiar dacă aparent această influențare este într-o singură direcție, de la cel puternic la cel mai slab, în realitate actorii își modifică reciproc comportamentele și acțiunile. Prin urmare, relațiile de putere nu pot fi reduse la un model extrem, în care un câștig al unui actor provoacă o pierdere echivalentă pentru celălalt actor.

În altă ordine de idei, puterea este o relație asimetrică între indivizi, grupuri, organizații, state etc., iar exercitarea ei este strâns legată de intențiile, nevoile, valorile sau interesele acestora, precum și de distribuția inegală a resurselor. Astfel, pentru a putea determina și compara puterea statelor, analiștii politici utilizează frecvent ierarhizarea în funcție de potențialul de putere (puterea potențială), ce derivă din mai multe surse: geografică, demografică, economică, militară etc. Alți specialiști susțin că puterea are la bază următoarele surse: naturale (dispunere pe glob, suprafață, ieșire la mare, natura granițelor etc.), socio-psihologice (populație, imaginea de sine, nivelul de socializare a politicii, organizare politică etc.) și sintetice (abilitatea statului de a-și folosi resursele industriale, financiare, tehnice, militare etc.). Puterea reală reprezintă exercitarea efectivă a coerciției și depinde, alături de sursele de mai sus, de voința populară și calitatea leadership-ului, de organizarea internă și infrastructura statului și de

² H. Kissinger, *Problems of National Strategy. A book of Readings*, ed. V, 1971, p. 3; M. Weber, *Wirtschaft und Gesellschaft. Grundriss der Verstehen den Soziologie*, Verlag Mohr, Tubingen, 1972, p. 35; W. S. Jones, *The Logic of International Relations*, Seventh Edition, Harper Collins Publishers, 1991, p. 241; apud Nicolae Dolghin, *Mutații strategice actuale și implicațiile lor asupra acțiunii militare. Reconsiderări asupra mascării operativ-strategice. Activitatea comandamentelor și statelor majore pentru perfecționarea mascării operativ-strategice*, Teza de doctorat, București, 1998, p. 6.

strategiile create în acest scop. Ea poate fi cuantificată cu mai multă precizie atunci când e folosită, în funcție de efectele obținute.

În studiile mai recente, se vorbește tot mai des de puterea soft (soft power) și puterea hard (hard power). Puterea soft se referă la puterea ce derivă în principal din surse culturale sau imagologice, influența exercitându-se mai mult prin persuasiunea sau atragerea celui mai slab către un anumit model și mai puțin prin coerciție. Puterea hard este constituită mai ales din mijloacele militare și economice ce contribuie la impunerea voinței unui actor asupra altui actor. Aceste două forme ale puterii nu se exclud una pe cealaltă, ci, dimpotrivă, combinarea mijloacelor soft cu cele hard înlesnește atingerea cu o eficiență sporită a scopului propus.

În concluzie, pentru a înțelege conceptul de putere în toată complexitatea sa este necesară abordarea multifacetată a acestuia, pe toate dimensiunile sale de manifestare: politică, economică, umană, culturală, tehnologico-informațională și militară. În cele ce urmează, vom pune accent pe dimensiunea militară a puterii.

1.2. Puterea militară

Existența și manifestarea puterii militare a stat la baza edificării primelor puteri cu vocație globală, respectiv a imperiilor, puterea militară constituind instrumentul prin care puterea politică a reușit să supună alte populații sau civilizații. În prezent, se manifestă două curente de opinie referitoare la puterea unui stat: cel dintâi, potrivit căruia puterea economică a trecut pe primul plan, puterea militară pierzându-și din importanță, iar al doilea care susține că puterea militară este singurul și adevăratul determinant al puterii unui stat³. Cu toate că utilizarea puterii militare este tot mai intens contestată în politica internațională, ea continuă să fie folosită pentru deblocarea unor situații strategice și joacă un rol major în configurarea relațiilor internaționale și a mediului global de securitate.

Puterea militară este capacitatea de acțiune armată a unui stat, asigurată de potențialul său militar⁴ (buget, personal, infrastructură, armament, logistică, industria de apărare și instituțiile de cercetare-

³ Anca Dinicu, *Puterea pe plan internațional și factorii care o condiționează*, în Revista Academiei Forțelor Terestre, nr. 4 (32)/2003, p. 66.

⁴ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu (coord.), *op. cit.*, p. 481.

dezvoltare specifice etc.), în scopul asigurării propriei securități și a alianțelor și îndeplinirii obiectivelor/intereselor politico-militare. De exemplu, SUA nu au o definiție pentru acest termen, ci se vorbește mai mult de *capabilitate militară*, ce reprezintă abilitatea de a atinge un obiectiv specific pe timp de război (câștigarea unui război sau bătălii, distrugerea unor ținte) și include structura forțelor, modernizarea, nivelul de răspuns și sustenabilitatea⁵.

Așadar, avem de-a face cu capacități militare, ce se constituie într-un instrument de forță al puterii și cuprind: Forțele Armate, active și de rezervă, ai căror principali indicatori sunt: numărul de persoane încadrate pe categorii de forțe armate și tipuri de unități și mari unități luptătoare; numărul și calitatea sistemelor de armă importante – tancuri, tunuri, avioane, elicoptere, nave de suprafață și submarine; numărul și calitatea sistemelor de comunicații și informatice; diversitatea și calitatea elementelor de infrastructură; mărimea bugetului alocat apărării și repartitia acestuia pe tipuri de cheltuieli – mai ales cheltuielile pentru modernizare și înzestrare⁶. În plus, pentru a obține succesul strategic, operativ și tactic, toate aceste elemente trebuie asociate cu aportul inteligenței și tehnologiei militare, cu transformările și modernizările structurale, tehnice și tehnologice, de politică aduse de revoluția în domeniul militar. Nu în ultimul rând, o calitate superioară a actului de conducere, nivelului de instruire, satisfacției materiale și spirituale, întărirea moralului și coeziunii propriilor trupe va spori gradul de eficiență al îndeplinirii misiunilor încredințate.

Capacitatea unui stat de a-și folosi potențialul său militar, în conformitate cu politica de apărare și promovare a intereselor naționale, dă dimensiunea reală a puterii militare. Ca indicatori pot fi utilizați: nivelul de instruire al personalului; timpul de reacție la solicitări; capacitatea de proiecție și susținere a forțelor în diferite teatre de operații, inclusiv în afara frontierelor naționale; nivelul de descurajare pe care îl produce; rezultatul analizei comparate între sistemele de armă din înzestrarea proprie și cele mai importante la nivel mondial⁷. În

⁵ Joint Publication 1-02, *Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms*, 12 April 2001 (As Amended Through 9 May 2005).

⁶ Mihail Orzeață, *Securitatea și continua transformare în secolul XXI. Eseuri*, Editura Militară, București, 2004, pp. 36-37.

⁷ Ibidem, pp. 37-38.

prezent, apelarea la forța armată reprezintă o acțiune de ultimă instanță, acțiunile de diplomatie și diplomatie militară fiind instrumentul agreat în soluționarea unor situații conflictuale. Acum, accentul se pune pe cooperare, pe folosirea forțelor militare în operații de tip „Petersberg”⁸, pe concertarea eforturilor de sporire a gradului de coeziune și a nivelului de interoperabilitate în cadrul organizațiilor internaționale de securitate (NATO, UE) și coalițiilor militare.

Avantajul tehnologic, supremația informațională și războiul bazat pe rețea, forțele expediționare și mijloacele superspecializate constituie noile elemente care caracterizează puterea militară a începutului de secol XXI. Dezvoltarea și implementarea acestora necesită resurse financiare importante, resurse de care unii dispun, iar alții nu, și care dau dimensiunea reală a prăpăstiei tehnologice între statele lumii. Prin urmare, puterea militară depinde în foarte mare măsură de puterea economico-financiară a statului respectiv, de investițiile în inteligență și cercetare, de achizițiile tehnologice și umane.

1.3. Puterea militară în ansamblul conceptului de putere

Deși perioada Războiului Rece a apus, lumea se află încă de parte de momentul în care puterea militară și eforturile de dezvoltare și tehnologizare a acesteia se vor fi încheiate. Ea va fi folosită în continuare sub diferite forme și cu alte scopuri decât în trecut și va juca un rol important în politica internațională. Războaiele clasice, în care mase mari de oameni și tehnică de luptă se ciocneau în mod direct, au fost înlocuite cu cele asimetrice, în care se folosesc mijloace și tehnici neconvenționale (de exemplu: atacuri teroriste, agresiuni asupra sistemelor informatice, acțiuni sinucigașe, răpiri de persoane), ce au un puternic impact psihologic asupra opiniei publice.

Puterea statului este dată de o îngemănare eficientă și echilibrată a componentelor puterii (vezi figura 1). Așadar, nu există putere politică compatibilă cu meritele unei vieți democratice, dacă ea nu se bazează pe o economie robustă, iar orice sistem economic are nevoie de intervenția factorului politic pentru o dezvoltare normală⁹.

⁸ Vezi articolul 17 al Tratatului Uniunii Europene, <http://europa.eu.int/eur-lex/en/treaties/selected/livre106.html>.

⁹ Virgil Măgureanu, *Studii de sociologie politică*, Editura Albatros, București, 1997, p. 71.

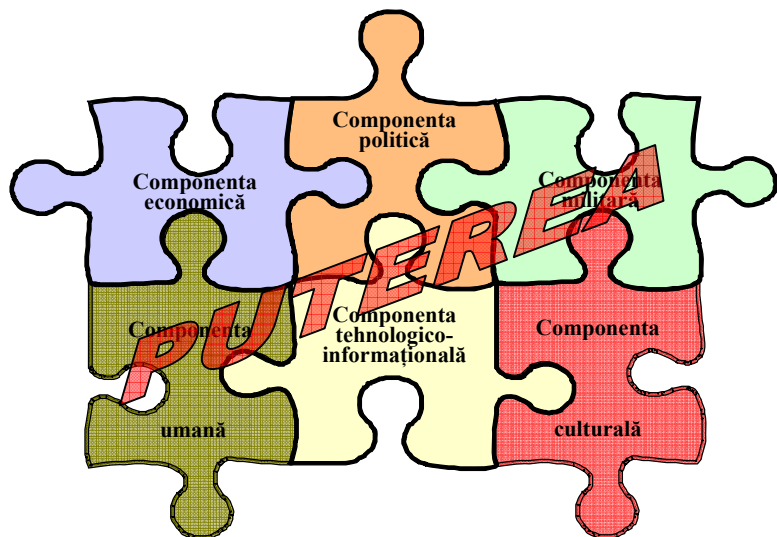

Figura 1: Componentele puterii

Puterea unei Alianțe poate fi înțeleasă ca o însumare a unor componente ale puterii statelor membre sau parteneri, în funcție de specificul respectivei organizații. Astfel, NATO este o putere militară rezultată din însumarea unor elemente ale puterilor militare individuale, iar UE reprezintă o putere economică, urmare a unificării economiilor țărilor membre. Deci, puterea unei alianțe poate fi percepută și ca o putere unică, rezultată din întrepătrunderea, din simbioza puterilor individuale. Totodată, putem spune că puterea militară a celor două mari organizații poate fi considerată ca fiind una mai mult virtuală, operaționalizarea ei completă depinzând de foarte mulți factori, mai ales politici, ceea ce oferă multe probabilități.

Referitor la puterea militară, ca parte importantă a teoriilor despre conceptul de putere, trebuie specificat că aceasta are la bază o serioasă fundamentare politică. Factorul politic este cel care trasează direcțiile de realizare și manifestare a puterii militare, iar puterea militară vine în sprijinul celei politice prin apărarea intereselor naționale. Ea se află într-o puternică relație de interdependență cu celelalte componente: politică, economică, demografică, culturală, tehnologico-informațională.

Puterea militară nu poate exista fără puterea economică, fără o economie sănătoasă și cu creșteri semnificative. Ea nu are câmp de aplicare fără puterea politică sau culturală. Însă, supremația tehnologică și informațională pare a fi în prezent esența edificării unei puteri credibile.

2. PUTEREA MILITARĂ A PRINCIPALILOR ACTORI AI SECOLULUI XXI

În lumea de azi se manifestă, poate mai pregnant ca niciodată, pe de o parte, tendința unor mari actori ai scenei internaționale de a-și exercita puterea în plan zonal, regional sau mondial, iar, pe de altă parte, jocurile de putere marcate de eforturile țărilor mici și mijlocii de a ieși din sfera de influență a unor state și de a intra în alte sfere de influență, unde pot să-și apere și promoveze pe deplin propriile interese.

Noile amenințări, precum terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflictele nesoluționate, regimurile autoritare, „statele eșuate”, migrația necontrolată, criminalitatea ș.a.m.d., alături de fizionomia noilor conflicte, precum disputele etnice, războiul de gherilă sau alte conflicte de intensitate scăzută, au determinat schimbări ale organizării și structurii forțelor, modului de acțiune, tehnicii și mijloacelor de luptă. Prin urmare, marile puteri și organizații internaționale ale secolului XXI își adaptează, modernizează și profesionalizează continuu puterea militară, își revizuiesc strategiile de securitate și doctrinele militare, își dezvoltă noi tehnici și tehnologii. Programele militare spațiale și extinderea prezenței militare în spațiu reprezintă priorități pe agenda de securitate a SUA și Rusiei. De altfel, componenta spațială a puterii militare, în condițiile extinderii mediului de confruntare și accentuării războiului informațional, a făcut ca și alte state să dea o atenție sporită operațiilor spațiale – China a plasat deja sateliți militari pe orbită, iar Marea Britanie și Franța se pregătesc. Multiplicarea actorilor militari spațiali va constitui, probabil, o importantă caracteristică a următoarei decade, în contextul în care noile tehnologii și echipamente militare reprezintă un factor-cheie în menținerea și consolidarea unei puteri militare credibile și capabile să contracareze noile amenințări la adresa securității.

Totuși, decalajul în materie de putere militară al statelor lumii, decalaj măsurat prin populație și forțe armate, produs intern brut și

cheltuieli militare, capabilități etc., reprezintă simultan o frână și un stimulent în edificarea unor armate moderne. În prezent, nici un stat nu deține supremația deplină sau la majoritatea acestor indicatori¹⁰, cu toate că SUA sunt în „poll position”. Nu e mai puțin adevărat că, deși se depun eforturi intense de interzicere, reducere și limitare a arsenalelor nucleare, componenta nucleară a puterii militare continuă să constituie o solidă garanție de securitate, prin efectul de descurajare pe care îl exercită. Pentru a ilustra această diferență, am întocmit Anexa nr. 1, cu mențiunea că puterea militară a NATO și UE este dată de combinarea unor resurse financiare, umane și materiale dedicate acestui scop de țările membre ale organizațiilor respective.

2.1. Statele Unite ale Americii

Statele Unite ale Americii, odată cu sfârșitul perioadei bipolare, au rămas singura mare putere militară dominantă ce se manifestă la nivel mondial. Puterea militară a Americii nu constă numai în mărirea efectivelor militare, cât mai ales în tehnologiile și echipamentele de ultimă oră din dotare, în pregătirea și profesionalismul propriilor efective. Puterea de care dispun le permit să se implice și să influențeze toate marile probleme ale lumii contemporane, fie printr-o abordare directă, fie prin intermediul organizațiilor internaționale de securitate sau economico-financiare. De altfel, este cunoscut faptul că Armata SUA a fost astfel structurată încât să poată susține și câștiga aproape simultan două conflicte regionale majore. În prezent, viziunea a fost schimbată, în sensul câștigării unuia și ținerii sub control unuia al doilea conflict regional major¹¹.

După atentatele teroriste din 11 septembrie 2001, SUA au înțeles că puterea lor militară nu era capabilă să răspundă noilor inamici, care nu dispun de forțe terestre, navale și aeriene masive. Armata americană nu era pregătită să răspundă provocărilor asimetrice ale viitorului, atacurilor pe propriul teritoriu ori posibilității de a fi surprinsă de amenințări ce nu au fost prevăzute. Prin urmare, începând cu anul 2001, puterea militară a SUA a intrat într-un proces de transformare, perioadă în care a trebuit să facă față unor provocări

¹⁰ Constantin Onișor, *Teoria strategiei militare*, Editura AISM, București, 1999, p. 108.

¹¹ Stephen Biddle, *Military Power: Explaining Victory and Defeat in Modern Battle*, Princeton University Press, 2004, p. 8.

majore, precum:

- necesitatea mutării și desfășurării rapide a forțelor pe cuprinsul globului;
- urgența transformării armatei americane într-o forță de tip „joint”;
- recunoașterea faptului că SUA sunt angajate într-un război al propriei supraviețuiri;
- necesitatea de a se adapta unei lumi în care amenințarea nu o mai reprezintă o superputere, ci celulele extremiste și „statele eșuate”¹².

O serie de documente ce analizează și reglementează securitatea SUA au fost adoptate, începând cu anul 2002: Strategia de Securitate Națională (2002), Strategia de Apărare Națională (2005), Strategia Militară Națională (2004) și Strategia Națională de Securitate Internă (2002). Strategia Militară Națională¹³ este ghidată de obiectivele, misiunile și cerințele militare ale Strategiei de Securitate Națională și servește pentru implementarea Strategiei de Apărare Națională. Acesta este documentul ce abordează doar problemele care pot fi soluționate prin intermediul puterii militare, definind în acest sens trei obiective militare majore: securizarea SUA împotriva atacurilor externe și agresiunilor, prevenirea conflictelor și atacurilor prin surprindere, predominanța asupra adversarilor, toate susținute de forțe complet integrate, expediționare, interactive, descentralizate, adaptabile, superioare decizional, letale. Toate aceste strategii se focalizează pe obținerea victoriei în războiul contra terorismului, sporirea capacității de luptă întrunită și transformare pentru viitor.

De asemenea, în octombrie 2002, SUA au introdus o nouă structură de comandă, mult mai flexibilă și focalizată pe contracararea noilor provocări, compusă din 9 comandamente funcționale strategice, subordonate nemijlocit președintelui SUA: Comandamentul de Nord (USNORTHCOM); Comandamentul pentru Pacific (USPACOM); Comandamentul de Sud (USSOUTHCOM); Comandamentul Central (USCENTCOM); Comandamentul European (USEUCOM); Comandamentul Forțelor Întrunite (USJFCOM); Comandamentul Strategic (USSTRATCOM); Comandamentul pentru

¹² Office of the Assistant Secretary for Public Affairs, *Facing The Future: Meeting The Threats And Challenges Of The 21st Century*, February 2005.

¹³ Joint Chiefs of Staff, *National Military Strategy of the United States of America*, www.defenselink.mil/news/ Mar2005/d20050318nms.pdf.

Operații Speciale (USSOCOM); Comandamentul pentru Transport (USTRANSCOM). USJFCOM reprezintă „motorul” transformării armatei americane, care vizează crearea unor forțe militare superioare tehnologic, agile, expediționare, capabile să desfășoare operații interforțe în întregul spectru al conflictelor militare, în rețea și care să beneficieze de suficient sprijin logistic integrat¹⁴. În acest sens, Comandamentul Forțelor Întrunite colaborează cu Comandamentul Aliat pentru Transformare (ACT) al NATO.

Președintele George W. Bush semna, la 25 noiembrie 2002, actul de creare a Departamentului pentru Securitate Internă, ce devine operațional la 24 ianuarie 2003. De fapt, acest departament a integrat 22 de diferite agenții federale și vizează prevenirea atacurilor teroriste pe teritoriul SUA, diminuarea vulnerabilității la astfel de atacuri și reducerea efectelor în caz că acestea se produc. Departamentul dispune pentru anul fiscal 2005 de un buget de 40,2 miliarde de dolari¹⁵.

Armata americană este puternic profesionalizată și nu se bazează pe conscripție decât în situații deosebite. Forțele Armate ale SUA constau în forțele terestre, forțele navale și infanteria marină, forțele aeriene, paza de coastă (care în timp de pace este administrată de Departamentul pentru Securitate Internă, iar în timp de război de Departamentul Naval). Efectivele totalizează circa 2,67 milioane de oameni, din care: 1,47 milioane militari activi și 1,2 milioane rezerve (Garda Națională Terestră și Garda Națională Aeriană). Militarii activi, pe categorii de forțe, sunt repartizați astfel: 500.203 militari, Forțele Terestre; 375.521 militari, Forțele Navale; 379.887 militari, Forțele Aeriene; 176.202 militari, Infanteria Marină; 40.151 militari, Garda de Coastă. Bugetul militar pentru anul 2004 a însumat peste 399,1 miliarde de dolari, la care s-au adăugat alte 67 miliarde de dolari pentru operațiile din Afganistan și Irak.

De asemenea, Armata SUA participă la misiuni internaționale, în peste 120 de țări, cu un efectiv de circa 257.000 de militari¹⁶. La 31 martie 2004, efectivele forțelor armate americane dislocate în afara granițelor SUA erau:

¹⁴ Constantin Răileanu, *Transformarea NATO din perspectiva ACT*, în *Gândirea Militară Românească*, nr. 2, martie-aprilie 2005, p. 61.

¹⁵ World Almanac Education Group, *The World Almanac and Book of Facts 2005*, World Almanac Books, 2005, p. 228.

¹⁶ <http://www.army.mil/operations>.

- emisfera vestică – total 2.201 militari, din care 700 în Cuba (bază la Guantanamo);

- fosta Uniune Sovietică – total 162 militari;

- Europa – total 116.507 militari, din care: 75.603 în Germania (baze la Geilenkirchen, Spangdahlem, Rhein-Main și Ramstein), 13.354 în Italia (baze la Vicenza, Aviano, Livorno, Gaeta și Napoli), 11.801 în Marea Britanie (baze la Menwith Hill, Molesworth, Lankenhath-Mildenhall și St. Mawgan), 2.931 în Bosnia-Herțegovina, 2.534 pe mare, 1.968 în Spania (bază la Rota), 1.863 în Turcia (baze la Izmir și Incirlik) etc.;

- Africa sub-sahariană – total 770 militari, din care 539 în Djibouti;

- Asia de Est și Pacific – total 97.724 militari, din care: 40.258 în Coreea de Sud (baze la Osan și Kunsan), 40.045 în Japonia (baze la Yokota, Misawa și Kadena), 16.601 pe mare etc.;

- Africa de Nord, Orientul Apropiat și Asia de Sud – total 217.935 militari, din care: 211.028 în Irak, 3.432 în Qatar etc. (cifrele nu conțin și forțele speciale implicate în operația Enduring Freedom din Afganistan)¹⁷.

Extinderea NATO până la Marea Neagră, noile realități din Asia Centrală și Orientul Mijlociu, asigurarea și controlul rutelor energetice ce aprovizionează piața vestică au impus redeschiderea forțelor americane în Europa și în lume. De altfel, în lumina mutării surselor de tensiuni și conflicte dinspre Balcani spre Asia Centrală și Orientul Mijlociu, Pentagonul a recomandat la 13 mai 2005 închiderea a 33 de mari baze militare și relocarea altor 29¹⁸, pentru o poziționare mai bună în fața noilor provocări. Astfel, SUA vor menține ca baze operaționale principale, în Europa, baza de la Ramstein, complexul Lakenhath-Mildenhall și cea de la Aviano, dar și baza de la Osan și Misawa în Asia de Est și Pacific.

Capacitatea sa de proiecție a forței o face cea mai puternică armată a lumii, de neegalat de nici o putere majoră sau organizație internațională. Această calitate, fundamentată de doctrina militară a proiecției puterii, necesită un nou tip de baze operaționale înaintate și trebuie susținută de facilitățile de logistică și transport: forțele aeriene

¹⁷ World Almanac Education Group, *op. cit.*, p. 224.

¹⁸ Vasile Popa, *Redeschiderea bazelor militare ale SUA în Europa de Est – România*, Editura U.N.Ap., București, 2005, p. 24.

dispun de o numeroasă flotă de avioane de transport tip C-5 Galaxy, C-17 Globemaster și C-130 Hercules; infanteria marină dispune de unități expediționare marine; forțele navale dispun de flota din Atlantic și Pacific, cu cele 12 portavioane.

Noile tendințe în ducerea acțiunilor militare și, mai ales, nevoia de obținere rapidă a succesului au fost pe deplin reliefate în campania din Irak (2003), unde combinarea sarcinilor specifice informațiilor, supravegherii și cercetării și întrebuițarea armelor de precizie și a elementelor de aviație au permis obținerea rapidă a victoriei în acțiunea armată în sens clasic. Succesul operațiunilor din Afganistan și Irak a evidențiat, încă o dată, că Statele Unite sunt puterea militară dominantă în sistemul internațional.

De altfel, un document secret al Pentagonului, dezvăluit de „The Wall Street Journal”, din 11 martie 2005¹⁹, conține un plan menit „să crească influența SUA în întreaga lume”, printr-o continuă deplasare de trupe și prin constituirea unui arsenal high-tech extrem de sofisticat, în perioada 2005-2008. Prin urmare, dominația militară americană se va baza în principal pe continua dezvoltare a industriei americane de armament, printr-o nouă escaladare a cursei înarmărilor și prin creșterea spectaculoasă a bugetului militar al SUA, ce a ajuns deja la peste 450 miliarde de dolari. Războiul bazat pe rețea și, mai nou, operațiile bazate pe rețea, reprezintă noul concept ce unește informațional forțele dispartate pe tot globul ale SUA, crescând astfel puterea de luptă și letalitatea acestora. Conceptul a fost introdus de americani și în cadrul NATO, atât pentru o mai bună coordonare a acțiunilor și o interoperabilitate crescută a categoriilor de forțe, cât și pentru a controla mai eficient noul câmp de luptă. Războiul bazat pe rețea constituie o provocare și, totodată, un imbold pentru aliații europeni de a-și transforma și moderniza structura de forțe, industria de armament și procesul de înzestrare.

Și în domeniul tranzacțiilor cu armament, SUA vor rămâne cel mai mare producător mondial de armament, deși ultimele statistici arată că, în materie de export, ele sunt detronate de Rusia (vezi Anexa nr. 2). În plus, SUA, Japonia și țările europene au devenit mai selective cu cei care vor să achiziționeze astfel de arme, în timp ce Rusia, Israel și China vând oricui are bani să cumpere.

¹⁹ Vladimir ALEXE, *Noul plan al SUA de dominare militară globală*, în Ziua din 16 aprilie 2005.

2.2. Organizația Nord-Atlantică (NATO)

Puterea militară a Organizației Nord-Atlantice este constituită din contribuțiile membrilor, atât materiale și umane, cât și financiare și informaționale, și depinde de abilitatea acestora de a întări și lărgi cooperarea în domeniile de competență ale Alianței. Și în cadrul NATO, SUA au cea mai importantă contribuție, mai ales financiară, cu toate că bugetele comune ale Alianței, împreună, reprezintă doar circa 0,5% din bugetele militare ale statelor membre²⁰.

Intervenția din Balcani (1999) a însemnat primul exemplu major al exercitării puterii militare a Alianței, cu reușitele și eșecurile înregistrate atunci. Mai apoi, atentatele de la 11 septembrie 2001, când s-a invocat pentru prima dată Articolul 5 al Tratatului de la Washington (4 aprilie 1949), asociate cu declanșarea luptei împotriva terorismului internațional au reprezentat punctul de cotitură al existenței Alianței. Cu toate acestea, valorile și interesele comune rămân în continuare fidele principiilor din tratatul de bază, iar Alianța va asigura pe mai departe cadrul transatlantic politico-militar pentru gestionarea provocărilor la adresa securității.

Obiectivele, scopurile și funcțiile NATO sunt fundamentate prin Conceptul Strategic, ce oferă, la cel mai înalt nivel, liniile directoare privind mijloacele politice și militare ce trebuie aplicate pentru atingerea acestor obiective. Conceptul strategic adoptat la Washington în 1999, adaptat și modificat permanent cu prilejul diferitelor summit-uri ce au avut loc ulterior, definește: obiectivul și misiunile Alianței, perspectivele strategice și modul de abordare a securității în secolul XXI, orientări pentru forțele Alianței.

Summit-ul de la Praga, din 21-22 noiembrie 2002, a marcat momentul declanșării procesului de transformare, proces confirmat și de fostul Secretar General al NATO, Lord George Robertson, care spunea „trebuie să construim cea mai mare și mai puternică coaliție care a existat vreodată. O coaliție bazată pe consensul global că teroarea nu trebuie și nu va fi lăsată să izbândească”²¹. Cu prilejul summit-ului, au fost lansate trei inițiative majore ce vin să întărească

²⁰ Video interviu cu Christian Lambert, www.nato.int.

²¹ Lord George Robertson, *A Transformed NATO: Delivering Security in a Dangerous World*, în discursul ținut la Brookings Institution, Washington D.C., <http://www.nato.int/docu/speech/2002/s021022a.htm>.

Noul Concept Strategic din 1999: reforma structurii militare de comandă, Angajamentele de la Praga în domeniul Capabilităților (PCC) și crearea unei Forțe de Răspuns a NATO (NRF), prin intermediul cărora insuficiența capacităților este abordată de statele membre pe baza unor angajamente și inițiative de cooperare individuale.

Remodelarea structurii militare de comandă s-a axat în principal pe crearea unor structuri mai suplă, mai eficiente și dislocabile, coordonate de două comandamente strategice, unul operațional (Comandamentul Aliat pentru Operații – ACO, situat lângă Mons/Belgia) și celălalt funcțional (Comandament Aliat pentru Transformare – ACT, situat în Norfolk/SUA). Numărul comandamentelor regionale a fost redus de la 20 la 11, iar responsabilitățile lor au fost redefinite. ACO are în responsabilitate întreaga gamă de operații a Alianței (în timp de pace, criză și război), iar ca misiune garantarea securității și integrității teritoriale a membrilor NATO în Europa. ACT reprezintă „catalizatorul” transformării, urmărind permanenta adaptare a doctrinelor și îmbunătățirea capabilităților Alianței pentru a susține interesele sale globale de securitate (bugetul alocat pentru 2005 însumează circa 120 milioane de euro²²).

Angajamentele de la Praga în domeniul Capabilităților, ce trebuie înțelese în contextul eșecului înregistrat de Inițiativa privind Capabilitățile de Apărare (Defence Capability Initiative - DCI) adoptată la Summit-ul de la Washington din septembrie 1999, vizează reducerea decalajului dintre SUA și aliații europeni în domeniul tehnologiilor și capabilităților militare, mai ales în ceea ce privește proiecția forței pentru executarea de misiuni expediționare (capacitatea superioară a SUA de a-și proiecta puterea militară și de a rămâne în teatru comparativ cu ceilalți aliați).

PCC se concentrează pe 5 domenii majore în ceea ce privește capabilitățile:

- *Desfășurare și mobilitate* - desfășurarea forțelor într-o arie de operații și mutarea lor în acea arie în funcție de necesități;
- *Sustenabilitate și logistică* - susținerea forțelor în teatru;
- *Supraviețuire* - protejarea forțelor desfășurate împotriva armelor convenționale sau neconvenționale;

²² ACT Command Brief, *Allied Command Transformation. A New Day Ahead. A New Way Ahead*, www.act.nato.int/multimedia/facts/actcmbriefv1.19.ppt.

- *Angajare efectivă* - îmbunătățirea capacității forțelor desfășurate de a lovi eficient cu pierderi colaterale minime;

- *Consultare, comandă și control* - îmbunătățirea capacității forțelor de a comunica între ele și de a cunoaște mișcările elementelor prietene, ostile sau necombatante.

Concomitent, aliații s-au angajat să-și îmbunătățească capabilitățile în domeniile: apărării chimice, biologice, radiologice și nucleare; informații, supraveghere și descoperire ținte; supraveghere aeriană; comandă, control și comunicații; suprimarea apărării aeriene inamice; transport strategic aerian și maritim; alimentare în zbor; unități desfășurabile pentru sprijinirea luptei. Toate acestea reprezintă serioase vulnerabilități ale capabilității Alianței, ce afectează modul de îndeplinire a viitoarelor misiuni.

Forța de Răspuns a NATO constituie elementul-cheie de concretizare a acestor eforturi de transformare, ce va asigura o forță de înaltă tehnologie, flexibilă, cu capacitate ridicată de dislocare, interoperabilă și autosustenabilă, cuprinzând elemente terestre, navale și aeriene, în măsură să îndeplinească întreaga gamă de misiuni a Alianței. Conceptul NRF a fost adoptat la Summit-ul de la Bruxelles din iunie 2003 și vizează o forță desfășurabilă în cinci zile și capabilă de a rezista circa o lună în teatrul de operații. La 15 octombrie 2003, a fost activată prima NRF prototip de 8.500 de militari la Cartierul General al Comandamentului Forțelor Întrunite din Brussum/Olanda. Până în prezent, au fost rotite 4 astfel de forțe prototip, NRF 3 și NRF 4 ajungând deja la o capacitate operațională inițială și fiind capabile să îndeplinească o serie largă de misiuni. Capacitatea operațională deplină se preconizează a fi atinsă în octombrie 2006, scop pentru care NRF 5 și NRF 6 vor participa la o serie de exerciții: „Allied Action 05” și „Allied Warrior 05”. Astfel, în 2006, NRF va fi formată din 21.000 de militari și va avea în alcătuire: o componentă terestră tip brigadă; o componentă operațională navală alcătuită din 1 grup de luptă de portavioane, 1 grupare operațională de desant maritim și 1 grupare de acțiune de suprafață; o componentă aeriană capabilă de 200 de zboruri de luptă/zi. În plus, în caz de necesitate, va avea la dispoziție și o componentă de forțe speciale.

La Summit-ul de la Istanbul (28-29 iunie 2004), liderii Alianței au dat un nou dinamism inițiativelor adoptate cu doi ani înainte, con-

siderând că s-au înregistrat progrese în ceea ce privește transportul strategic aerian și maritim, alimentarea în zbor și instalarea unui sistem de monitorizare terestră. Preocupările majore ale NATO se focalizează în continuare pe construirea unei structuri de proiecție a forței capabilă să combată terorismul, proliferarea armelor de distrugere în masă, pe cooperarea cu foștii adversari, gestionarea crizelor, impunerea păcii și operațiunile umanitare.

Participarea la misiuni „out of area”, dezvoltarea capabilităților bazate pe rețea (NNEC – NATO Network Enabled Capability) și a programelor și sistemelor anti-rachetă (ALTBMD - Active Layered Theatre Ballistic Missile Defence) dau naștere, în cadrul NATO, la numeroase neînțelegeri și controverse între polul americano-britanic și cel franco-german. De altfel, americanii sprijină sporirea efortului militar al aliaților europeni în atingerea acestor obiective, ceea ce ar mai reduce contribuția Statele Unite în executarea acțiunilor care servesc interesul comun.

În prezent, NATO desfășoară o serie de misiuni dedicate obiectivului primordial de a asigura un mediu de securitate stabil atât în interiorul, cât mai ales în exteriorul ariei sale de responsabilitate, astfel:

- la 12 iunie 1999, Alianța a desfășurat în Kosovo forța internațională KFOR, în scopul restabilirii și menținerii securității în regiune;
- la 26 octombrie 2001, NATO a lansat misiunea de supraveghere a transporturilor maritime din Marea Mediterană, ACTIVE ENDEAVOUR, în scopul identificării și descurajării acțiunilor teroriste. Misiunea se preconizează a fi extinsă și în Marea Neagră, iar participarea Rusiei și Ucrainei este programată începând cu anul 2006;
- la 11 august 2003, Alianța s-a angajat în prima misiune în afara ariei sale de responsabilitate din Europa, preluând comanda ISAF din Afganistan, misiune ce reprezintă un serios test al capabilităților NATO. La ora actuală, ISAF numără circa 8.000 de militari din 47 de state NATO și non-NATO ce contribuie la dezvoltarea structurilor de securitate, la identificarea nevoilor de reconstrucție, la constituirea și instruirea forțelor de securitate afgane;
- în iulie 2004, NATO a hotărât să se implice în instruirea trupelor irakiene (NATO Training Mission - Iraq), de a căror pregătire este condiționată preluarea responsabilităților de securitate și părăsirea teritoriului de către trupele străine. Anterior acestei misiuni, Alianța a

fost implicată indirect în Irak, prin asistența defensivă oferită Turciei (februarie-aprilie 2003) și prin suportul oferit Poloniei în preluarea conducerii sectorului irakian de sud (iunie 2003). De asemenea, la 9 iunie 2005, cu prilejul Reuniunii formale a miniștrilor apărării de la Bruxelles, secretarul general al NATO, Jaap de Hoop Scheffer, a anunțat că Alianța va sprijini Uniunea Africană în gestionarea crizei din Darfur (Sudan), oferind asistență logistică și de instrucție, ceea ce reprezintă prima misiune a NATO pe continentul african.

Toate aceste operații, alături de dimensiunea sa de gestionară a crizelor, arată voința membrilor NATO de a transforma Alianța într-o organizație globală, viitoarele direcții de dezvoltare focalizându-se pe consolidarea rolului său de a asigura securitatea și stabilitatea dincolo de granițele membrilor săi.

2.3. Uniunea Europeană (UE)

Ideea constituirii unor capacități militare ale comunității europene s-a impus odată cu sporirea preocupărilor în domeniul *Politicii Externe și de Securitate Comună (PESC)*, cu al său principal pilon *Politica Europeană de Securitate și Apărare (PESA)*. În acest sens, Uniunea depune eforturi susținute pentru a dispune de capabilități militare credibile și a face față cu succes misiunilor de prevenire a conflictelor și gestionare a crizelor pe întreg mapamondul, în special pe continentul european.

După 1999, au apărut primele rezultate ale negocierilor, prin hotărârea Consiliului European de la Köln de a crea cadrul instituțional al PESA (Comitetul Politic și de Securitate, Comitetul Militar și Statul Major Militar). Consiliul European de la Helsinki (11-12 decembrie 1999) a stabilit Obiectivul Global 2003 (Headline Goal 2003), care stipula că, pentru a dezvolta capabilitățile europene, trebuie ca, prin cooperare, statele membre să fie pregătite, până în anul 2003, să desfășoare, într-un interval de 60 de zile, și să susțină, pentru cel puțin un an, forțe militare de până la 15 brigăzi sau 50.000-60.000 de oameni, capabile să îndeplinească întreg spectrul de misiuni de tip „Petersberg”, în situațiile în care NATO decide să nu se implice. Această Forță de Reacție Rapidă (FRR) a UE, care urma să fie implementată în colaborare cu NATO, pentru a se evita o supra-punere inutilă cu Forța de Răspuns a Alianței, trebuie să fie capabilă să se autosustină în teatru, dispunând de mijloace de informații, pla-

nificare, comandă-control, logistică, alte elemente de susținere a luptei și, dacă este cazul, de elemente de aviație și marină. De asemenea, statele membre se angajau să poată să desfășoare mici elemente de reacție rapidă, cu un înalt grad de pregătire²³. Consiliul European de la Santa Maria da Feira (iunie 2000) a stabilit că statele membre trebuie să fie capabile să asigure, începând cu 2003, o forță de 5.000 de ofițeri de poliție pentru misiuni internaționale de prevenire a conflictelor și gestionare a crizelor.

Deși Consiliul European din iunie 2003 a iterat faptul că UE dispune de o capacitate operațională ce acoperă tot spectrul de misiuni de tip „Petersberg”, o serie de probleme au fost identificate, inclusiv în materie de proiecție a forței, logistică și mobilitate operațională, și vor fi remediate prin intermediul unui Plan de acțiune în domeniul capacităților europene (ECAP) și cu aportul NATO. Se înființează o serie de organisme, în scopul ameliorării cooperării dintre UE și NATO și reducerii decalajului dintre capacitățile americane și cele europene: Grupul NATO-UE (mai 2003); Agenția pentru Apărare (noiembrie 2003); 15 „grupuri de proiect” pentru a elabora soluții pentru dezvoltarea capacităților privind alimentarea aeriană, aviația de recunoaștere fără pilot, protecția NBC, forțele speciale, transportul aerian strategic, elicopterele etc.; este adoptat un Catalog european al forțelor.

O serie de misiuni au căutat să operaționalizeze aceste capacități europene:

- prima misiune militară a UE a fost lansată la 31 martie 2003, Operațiunea CONCORDIA din Macedonia, ce a succedat operațiunii Allied Harmony de menținere a păcii a NATO; la 15 decembrie 2003, aceasta a fost înlocuită cu misiunea de poliție PROXIMA a UE;

- la 5 iunie 2003 a fost lansată a doua operațiune militară a UE – Operațiunea ARTEMIS din Congo; de asemenea, UE a lansat misiunea de poliție KINSHASA în Congo (ce a devenit pe deplin operațională în 30 aprilie 2005) și misiunea de asistență în domeniul securității EUSEC R.D. CONGO (ce a început la 8 iunie 2005);

- la 16 iulie 2004 a fost lansată prima misiune de instaurare a statului de drept – EUJUST THEMIS în Georgia;

- la 2 decembrie 2004, UE a preluat misiunea forțelor SFOR

²³ *Helsinki Headline Goal*, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/Helsinki%20Headline%20Goal.pdf>.

ale NATO din Bosnia-Herțegovina – EUFOR-ALTHEA; totodată, la 1 ianuarie 2003, UE a lansat prima operație de gestionare a crizelor – EUPM, preluând misiunea de poliție a forțelor ONU din această țară;

- până la 1 iulie 2005, urma să fie lansată o misiune integrată de instaurare a statului de drept – EUJUST LEX în Irak.

Odată cu declanșarea acestor misiuni s-au pus în aplicare și prevederile acordurilor „Berlin+”, ce, prin Declarația comună NATO-UE asupra PESA din 16 decembrie 2002, prevăd: un parteneriat strategic în gestionarea crizelor și prevenirea conflictelor, desfășurarea de consultări și dezvoltarea complementară a potențialului militar. De asemenea, din primăvara anului 2003, Alianța garantează UE accesul la capacitățile și mijloacele colective ale NATO pentru propriile operații de gestionare a crizelor.

Necesitatea unei noi abordări a securității s-a impus cu precădere după criza irakiană, ce a scindat coeziunea membrilor UE și a legăturii transatlantice, și consecințele acesteia. Strategia de Securitate Europeană (Strategia Solana)²⁴, adoptată în decembrie 2003, vine să acopere acest gol, stabilind principalele direcții de acțiune în activitățile de politică externă ale Uniunii Europene. Principalele riscuri și amenințări la adresa securității europene nu diferă de cele ale SUA sau NATO și se referă la: terorism, proliferarea armelor de distrugere în masă, conflicte regionale, „state eșuate” și crimă organizată. Documentul abordează atât dimensiunea militară a securității, cât și cea nemilitară, punându-se accent pe angajarea preventivă și cooperarea multilaterală eficientă, ce va face ca UE să fie un veritabil actor al sistemului relațiilor internaționale.

Dificultățile întâmpinate și lecțiile învățate în misiunile desfășurate, evoluția mediului de securitate și adoptarea unei Strategii Europene de Securitate au impus adaptarea Obiectivului Global 2003 la noile realități. Astfel, în mai 2004, a fost adoptat un nou Obiectiv Global 2010 (Headline Goal 2010), mult mai realist. Documentul iterează că statele membre vor fi pregătite, până în anul 2010, să acționeze rapid și decisiv, într-o abordare coerentă, la întregul spectru de operații de gestionare a crizelor: misiuni umanitare și de salvare; de menținere a păcii; de luptă în situații de gestionare a crizelor, inclusiv

²⁴ European Council, *A Secure Europe in a Better World*, Brussels, 12 decembrie 2003, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/78367.pdf>.

de stabilire a păcii; operații întrunite de dezarmare; de sprijinire a țărilor terțe în combaterea terorismului și reforma sistemului de securitate²⁵. În Declarația privind capacitățile militare europene, adoptată la Consiliul din 22 noiembrie 2004, a fost lansat conceptul de grup de luptă (EU Battle Group), element al capacității de reacție rapidă a UE, de circa 1.500 militari, ce dispune de mijloace de asigurare de luptă, de elemente de transport și logistică. Trebuie să fie pregătite în maxim 10 zile și desfășurate în maxim 15 zile de la primirea solicitării, sustenabile pentru maxim 120 de zile – misiunea ARTHEMIS din Congo reprezintă un exemplu de reușită a cooperării cu ONU, forțele sosind în teatru la două săptămâni de la solicitare. Atingerea unei capacități operaționale depline a acestora este preconizată în 2007, UE putând să desfășoare două grupuri de luptă simultan în două teatre de operații diferite la maxim 6.000 km. Aceste grupuri de luptă rezolvă în oarecare măsură necesitatea de proiecție a forței și mobilitate operațională, sporesc capacitatea Uniunii de a trata amenințările și provocările globale. Compatibilitatea și interoperabilitatea cu Forța de Răspuns a NATO revine în mare parte membrilor individuali și este aproape rezolvată, multe țări membre UE fiind parteneri de bază ai Alianței Nord-Atlantice. A fost planificată crearea, până în 2007, a 13 astfel de grupuri²⁶ – la 23 mai 2005, luând ființă cel mai recent grup de luptă, cu contribuții ale Norvegiei, Suediei, Finlandei și Estoniei.

Tratatul de instituire a unei Constituții pentru Europa, semnat la 29 octombrie 2004 de cele 25 de state membre și cele 3 state candidate – România, Bulgaria și Turcia, stipulează că va exista o politică externă unitară a statelor europene și o politică de apărare comună și introduce o clauză de solidaritate a statelor UE în fața unui atac extern asupra unuia dintre ele. Aceste deziderate par a fi încă dificil de acceptat și realizat, referendumurile de ratificare din Franța și Olanda respingând categoric Constituția Europeană.

Viitorul Europei va depinde de abilitățile instituțiilor sale de a pregăti performanțele economice și politice, de a întări influența politică și puterea militară, de a impune modelul social și cultural al

²⁵ *Headline Goal 2010*, p. 1, <http://ue.eu.int/uedocs/cmsUpload/2010%20Headline%20Goal.pdf>.

²⁶ *Declaration on European Military Capabilities*, p. 9, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/misc/82761.pdf.

„bătrânului continent”, de a oferi soluții pentru contracararea crizelor de tot felul, eliminarea decalajelor, conservarea identităților naționale și combaterea amenințărilor la adresa securității individuale și statale. UE trebuie să dezvolte instrumente de răspuns la situațiile în care statele nu își vor respecta angajamentele, *folosirea coercitivă a puterii militare constituind ultima soluție în abordarea securității colective*, după epuizarea tuturor celorlalte mijloace și numai cu un mandat al Comisiei de Securitate.

2.4. Alți actori importanți

Marile puteri au tendința de a dezvolta și dispune de capacități de proiecție a puterii lor militare și se află în prim-planul inovațiilor tehnologice care facilitează crearea unui astfel de avantaj. Ele își dezvoltă capacitățile militare nu numai din motive de securitate, adică pentru propria apărare și cea a aliaților, ci și în scopul menținerii unei puteri structurale, de constrângere și descurajare a altor mari puteri sau adversari mai mici în relațiile care implică jocurile de interese. Comportamentul lor în probleme de securitate variază în funcție de poziția în ierarhia ordinii internaționale. Astfel, după sfârșitul perioadei de confruntare bipolară, avem de-a face cu o singură superputere – SUA, o putere în declin – Rusia și două puteri în creștere – China și India, însă toate dispun de arma nucleară și dezvoltă programe spațiale.

Rusia

După destrămarea URSS-ului, Rusiei i-au revenit o mare parte a teritoriului și a arsenalului militar, dar și multe probleme de ordin politic și economic. Deși, în anii '50 puterea economică și militară a Uniunii Sovietice s-a apropiat foarte mult de poziția de lider a SUA, acum, economia Federației Ruse nu mai poate susține o putere militară de aceeași anvergură, PIB-ul fiind de 582,7 miliarde de dolari (2004)²⁷. Astfel, conform unor surse neoficiale, cheltuielile militare au înregistrat o tendință descendentă, de la 116 miliarde de dolari în 1990 la 3,4 miliarde de dolari în 1999.

Reforma Armatei ruse, începută încă din anii '90, a fost impulsionată odată cu instalarea la Kremlin a echipei lui Vladimir Putin. Noua conducere a stabilit ca priorități: adaptarea doctrinei militare la noile tipuri de amenințări; creșterea eficienței lanțului de comandă și

²⁷ International Monetary Fund, *World Economic Outlook Database*, April 2005.

transformarea Ministerului Apărării într-o agenție mai eficientă; refacerea moralului și sporirea cheltuielilor militare; lansarea etapei de tranziție spre profesionalizarea armatei. Strategia de modernizare militară se bazează pe câteva documente conceptuale și de planificare, precum: Conceptul securității naționale a Federației Ruse; Doctrina militară a Federației Ruse; Fundamentul (conceptul) politicii Federației Ruse privind edificarea armatei pentru perioada de după 2005; Conceptul edificării forțelor armate ale Federației Ruse pentru perioada de după 2005; Planul edificării și dezvoltării forțelor armate ale Federației Ruse în perioada 2001-2005.

Doctrina militară a Federației Ruse (Doctrina Ivanov), realizată în 2003, reprezintă un document mult mai focalizat pe problema referitoare la ce fel de armată are nevoie Rusia pentru războaiele moderne, inclusiv asupra modului cum își va proiecta puterea, și include lecțiile învățate din teatrul de luptă din Cecenia și experiențele post-11 septembrie 2001. Punctul central al documentului îl constituie necesitatea de a transforma armata într-o forță capabilă să combată o gamă variată de amenințări, cu cât mai puține pierderi și cu un înalt grad de complexitate. Accentul este pus pe supremația forțelor terestre, precum și pe rolul puterii aeriene și dezvoltarea rachetelor cu rază mare de acțiune. Concomitent, se urmărește consolidarea și extinderea prezenței flotei ruse în oceanul planetar.

La nivel strategic, transformarea este concentrată pe atingerea a trei obiective-cheie: realizarea capabilității Rusiei de a combate terorismul; refacerea abilității Rusiei de a-și proiecta puterea la nivel global; consolidarea influenței Rusiei în teritoriile fostei Uniuni Sovietice. De asemenea, Rusia s-a raliat principiilor strategiei preemptive, rezervându-și dreptul de a iniția atacuri preemptive și de a acționa militar împotriva grupărilor teroriste, în orice parte a globului. La nivel operațional, forțele armate trebuie pregătite pentru conflicte de intensitate scăzută, asimetrice, cu un interes deosebit pentru armamentul de precizie ghidat și mijloacele lor de producere.

Schimbarea situației politico-militare din ultimii ani și noile priorități în asigurarea securității naționale au impus patru direcții majore în structurarea forțelor armate: reducerea amenințărilor militare și politico-militare la adresa intereselor Federației Ruse, garantarea intereselor politice și economice ale Federației Ruse, îndeplinirea operațiilor militare pe timp de pace și pregătirea forțelor armate pen-

tru asigurarea securității Federației Ruse în caz de conflicte armate. Structura forțelor armate ruse corespunde în mare necesităților de apărare, prin creșterea eficacității angajării combative, simplificarea interacțiunilor între diferitele categorii de forțe și reducerea costurilor sistemului de comandă și control. În prezent, principalele categorii de forțe armate ale Federației Ruse sunt: Forțele Terestre, Forțele Navale (5 flote maritime), Forțele Aeriene, la care se adaugă Forțele strategice de rachete, Trupele Spațiale și Trupele Aeropurtate²⁸. Armata rusă se bazează pe efective de 988.000 de militari, înzestrați cu 21.870 tancuri, peste 1.514 avioane de luptă, circa 1.700 de elicoptere de atac, 88 de nave de patrulare și costiere, 53 submarine, 1 portavion, 7 crucișătoare, 14 distrugătoare, 10 fregate etc.

Bugetul a atins 19,4 miliarde de dolari în 2004, o importantă parte fiind destinată procurării și modernizării echipamentelor militare. Pentru 2005, programele de achiziții includ: 91 de noi tancuri T-91, 1 escadron de rachete balistice cu rază scurtă de acțiune Iskander-M, 2 nave de suprafață, 9 sateliți de apărare (informații și comunicații), 7 avioane Su-27SM²⁹. Tot-odată, descurajarea nucleară și creșterea numărului de sateliți de supraveghere de la 12 la 24 până în 2010 constituie domenii în care fondurile alocate vor crește semnificativ.

O atenție sporită este acordată de conducerea Federației Ruse atragerii și menținerii în sfera sa de influență a țărilor ex-sovietice. „Revoluția trandafirilor” din Georgia, „revoluția portocalie” din Ucraina, orientarea pro-occidentală a Moldovei și preconizata închidere a bazelor rusești din Georgia, din Batumi (Adjaria) și Ahalkalaki, până la 1 ianuarie 2006³⁰, frânează oarecum acest proces. Un instrument eficient în acest sens îl constituie Tratatul de Securitate Colectivă din 1992, prin care Moscova urmărește crearea unei alianțe multilaterale de apărare (în urma acordului din 2003 privind înființarea Organizației Tratatului de Securitate Colectivă, din care fac parte Rusia, Belarus, Armenia, Tadjikistan, Kazahstan și

²⁸ *Structure of armed forces RF*, http://babelfish.altavista.com/babelfish/urltrurl?lp=ru_en&trurl=http%3a%2f%2fwww.mil.ru%2farticles%2farticle3665.shtml.

²⁹ Denis Trifonov, *Russian Defence Reform*, în *Jane's Defence Weekly*, vol. 42, issue no. 23, 8 June 2005, p. 28.

³⁰ *Rusia va plăti scump pentru bazele ei militare din Georgia*, în *Rusia la zi – Agenție de știri, informații și comentarii*, 9 martie 2005, www.rusialazi.ro/index.php?a=externe2005030902.xml.

Kârgâzstan), o variantă rusă a NATO în spațiul euro-asiatic. De altfel, în decembrie 2004, Consiliul Miniștrilor Apărării a adoptat dezvoltarea unei Forțe colective de reacție rapidă, sub conducerea Rusiei, formată din 10.000 de militari, precum și întărirea sistemului unit de apărare antiaeriană. De asemenea, parteneriatele bilaterale de colaborare militară cu statele din Comunitatea Statelor Independente permit Rusiei desfășurarea de trupe în Armenia, Belarus, Kârgâzstan, Moldova și Tadjikistan (peste 14.000 de militari).

Conflictul din Cecenia constituie o parte a războiului antiterorist, la care s-a raliat și Rusia. Eșecurile din perioada 1999-2001 au constituit un impuls major pentru transformare. Trupele ruse din Cecenia s-au lovit de slaba consiliere a planificatorilor statului major, instruire insuficientă în domeniul contracarării insurgenței, lipsa echipamentului de recunoaștere și comunicații și a munițiilor de precizie ghidate cu rază lungă de acțiune. Eliminarea lui Aslan Mashadov, la începutul anului 2005, nu a dus la o îmbunătățire a situației. Totuși, soluția militară nu pare a da roade. Nici în conflictul înghețat transnistrean nu s-au înregistrat progrese semnificative, Rusia menținând în zonă trupe din Armata a 14-a. Transnistria, alături de Abhazia și Osetia de Sud, poate fi considerată un fel de avanpost al Rusiei.

China

În ultimul timp, China a cunoscut o perioadă de dezvoltare semnificativă, devenind una din marile puteri economice ale lumii, alături de SUA, Uniunea Europeană și Japonia. Odată cu preluarea puterii de Deng Xiaoping, China a început un proces amplu de redimensionare politică, economică și militară, de racordare la lumea modernă. Președintele actual, Hu Jintao, ales la 15 martie 2003, continuă cu succes programele predecesorului său, China fiind noua economie emergentă a lumii, cu un PIB de circa 1.649,4 miliarde de dolari în 2004.

Strategia militară a Chinei, „Apărare Activă”³¹, este o strategie militară defensivă, care stipulează că China nu va iniția războaie sau participa la războaie de agresiune, dar se va angaja în război doar în cazul în care va trebui să-și apere suveranitatea națională și integritatea teritorială și „va ataca doar după ce va fi atacată”. Prin urmare, China va căuta nu numai să reacționeze, dar și să modeleze pozitiv

³¹ Vezi *Annual Report on The Military Power of The People's Republic of China*, 2004, www.defenselink.mil/pubs/d20040528PRC.pdf.

mediul intern de securitate și preveni angajarea adversarilor în acțiuni contrare intereselor naționale ale Chinei. Accentul se pune pe operațiile de tip „joint” susținute de o logistică adecvată acestora, forțe aeriene cu capacitate de lovire ofensivă, modernizarea forței de rachete convenționale, operații navale orientate spre apărarea apelor teritoriale, dezvoltarea sistemului C⁴ISR și a capabilităților pentru operațiile de informații.

Deși a crescut cheltuielile militare constant, de la 30,7 miliarde de dolari în 2002 la 35,4 miliarde de dolari în 2004, și dispune de circa 2,2 milioane de militari (înzestrați cu 7.180 tancuri, peste 4.500 mașini de luptă ale infanteriei, 1.900 de avioane de luptă, 327 elicoptere, 67 nave tactice, 21 distrugătoare, 69 submarine etc.), China nu s-a manifestat ca putere militară. Totuși, unii analiști estimează că, până în anul 2050, ar putea deveni puterea predominantă a Asiei.

India

Actor important al Asiei, India se află în plin proces de creștere economică, cu un PIB ce a atins 661 miliarde de dolari în 2004. Însă, alături de China, este unul dintre marii consumatori de resurse energetice, dependența sa constituind o importantă vulnerabilitate. India dezvoltă relații de cooperare cu Rusia, SUA și UE pentru a contrabalansa ascensiunea Chinei. Puterea sa militară se baza, la nivelul anului 2004, pe o forță de 1,3 milioane de militari (înzestrați cu 3.898 tancuri, 744 avioane de luptă, 19 submarine, 1 portavion, 8 distrugătoare, 16 fregate, 101 nave de patrulare etc.) și un buget de 15,1 miliarde de dolari. O importantă dispută este cea indo-pakistaneză asupra regiunii Kashmir, criză care, în ciuda noilor măsuri ale Indiei de spori a încrederei, nu pare a se soluționa prea curând.

Japonia

Deși se află într-o prelungită perioadă de recesiune economică, Japonia depune eforturi semnificative pentru a se afirma ca o putere militară credibilă în regiunea Asia-Pacific. Aliat de bază al SUA, Japonia beneficiază de o asistență serioasă în vederea dezvoltării unor capabilități militare semnificative. Armata dispune de efective de 240.000 de militari și este dotată cu 1.020 de tancuri, 240 avioane de luptă, 45 de distrugătoare, 9 fregate, 16 submarine etc. Cheltuielile militare au însumat, la nivelul anului 2004, circa 37,1 miliarde de dolari.

Marea Britanie, Germania, Franța

Principalele puteri europene se găsesc într-o etapă de reconfigurare a armatelor proprii, de modernizare și profesionalizare, proces corelat în principal cu transformarea NATO. De asemenea, ele sunt artizanul noii arhitecturi militare europene, ce pune accent pe dezvoltarea componentei de apărare a Politicii Europene de Securitate și Apărare pentru îndeplinirea misiunilor de prevenire a conflictelor și gestionare a crizelor pe continentul european.

3. PUTEREA MILITARĂ A ROMÂNIEI

Puterea militară a României, în condițiile noului mediu de securitate zonal, regional și global, aderării la Alianța Nord-Atlantică și, în viitor, la Uniunea Europeană, diversificării amenințărilor la adresa securității naționale și internaționale, trebuie să fie axată în principal pe îndeplinirea misiunii sale fundamentale de *apărare a intereselor naționale ale României*, potrivit democrației constituționale și ale controlului democratic civil asupra forțelor armate. Totodată, ea trebuie adaptată doctrinar, structural, operațional și din punct de vedere al instrumentelor de luptă la noile cerințe specifice armatelor moderne, pentru a putea face față obligațiilor asumate de țara noastră prin tratate și alianțe.

3.1. Puterea militară în societatea românească

Înainte de 1989, ca în majoritatea statelor din Europa, Armata țării noastre consta într-o armată de masă, bazată pe conscripție și înzestrată în principal cu tehnică de luptă greoaie, armată specifică perioadei Războiului Rece, când exista încă temerea unui posibil conflict major în Europa. Imediat după sfârșitul perioadei bipolare, a fost declanșată reforma sistemului militar, reformă corelată principiilor complexe ale luptei moderne și resurselor avute la dispoziție. Armata, ca subsistem al societății românești, a evoluat odată cu aceasta, menținându-și scopul primordial de a *garanta suveranitatea, independența și unitatea statului, integritatea teritorială a țării și democrația constituțională*³².

³² Guvernul României, *Constituția României*, articolul 118, aliniatul 1, Regia Autonomă Monitorul Oficial, 2003.

Procesul de transformare militară înseamnă modificări atât din punct de vedere al doctrinelor, organizării și structurii forțelor, capabilităților, cât și la nivelul informațiilor militare, instruirii și educației, managementului resurselor umane, achizițiilor și programării bugetare³³. Cadrul legislativ de organizare și funcționare a sistemului militar, care reglementează rolul acestuia în societate, a fost în mare parte revizuit și adaptat la noile condiții ale mediului zonal, regional și global de securitate, astfel:

- Constituția României, 2003;
- Carta Albă a Securității și Apărării Naționale, 2004;
- Hotărârea Parlamentului României nr. 36/2001 privind adoptarea Strategiei de Securitate Națională a României;
- Strategia Militară a României (proiect), 2004;
- Legea nr. 45/1994 privind apărarea națională a României;
- Legea nr. 473/2004 privind planificarea apărării;
- Legea nr. 46/1996 privind pregătirea populației pentru apărare;
- Legea nr. 477/2003 privind pregătirea economiei naționale și a teritoriului pentru apărare;
- Legea nr. 453/2004 pentru aprobarea Ordonanței de Urgență nr. 1/1999 privind regimul stării de asediu și regimul stării de urgență;
- Legea nr. 42/2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român;
- alte doctrine, regulamente, manuale și instrucțiuni.

Puterea militară a țării noastre se compune din puterea de luptă a forțelor terestre, puterea aeriană și puterea navală, ce trebuie să răspundă următoarelor cerințe majore: securitatea/apărarea națională a României; securitatea/apărarea colectivă; contribuția la securitatea regională și subregională; participarea la acțiuni de tip non-Art. 5; participarea la acțiuni împotriva terorismului etc.

În domeniul înzestrării, în anul 2004, Armata României avea la dispoziție:

- Forțele Terestre: 835 tancuri; 1.820 transportoare blindate, mașini de luptă ale infanteriei și autotunuri; 899 piese de artilerie;

³³ Eugen Bădălan, *De la reforma Armatei României la transformarea acesteia prin implementarea cerințelor obiectivelor forței*, la Sesiunea de comunicări științifice cu participare internațională „Provocări la adresa securității și strategiei la începutul secolului XXI”, Editura U.N.Ap., 14-15 aprilie 2005, p. 16.

160 instalații de lansare RAD și 82 instalații de lansare RAA; 452 tunuri antitanc; 8 avioane de cercetare fără pilot; 385 tunuri a.a. cal. 30-100 mm;

➤ Forțele Aeriene: 105 avioane de luptă MiG-21 Lancer; 15 avioane de transport; 48 avioane de școală și antrenament; 144 tunuri a.a. cal. 30-100 mm; 89 elicoptere de atac și sprijin; 9 complexe de rachete sol-aer;

➤ Forțele Navale: 1 fregată; 6 corvete; 32 nave de patrulare și costiere; 21 nave de luptă contra minelor; 37 nave de sprijin³⁴. În plus, au fost achiziționate 2 fregate tip 22: „Regele Ferdinand” (intrată în serviciul Marinei Române în septembrie 2004) și „Regina Maria” (intrată în serviciul Marinei Române în aprilie 2005).

Eliminarea tehnicii și echipamentelor militare considerate excedentare sau atipice și achiziționarea de sisteme și echipamente necesare susținerii trupelor participante la operații în afara teritoriului național constituie, probabil, unul din obiectivele prioritare ale *Directivei de Planificare a Apărării*, document important pentru modernizarea înzestrării armatei și realizarea capabilităților necesare. Un rol important revine Departamentului pentru Armamente, mai ales achiziționarea și modernizarea unor sisteme de armament pentru a asigura interoperabilitatea cu sistemele NATO. Eforturile se concentrează spre realizarea următoarelor programe majore, ce dotează sau vor dota categoriile de forțe: realizarea Centrului Operațional de Suveranitate Aeriană – ASOC; Radar pentru supravegherea spațiului aerian la înălțimi mici și medii – GAP FILLER; Sistem de asistență tehnică terestră a navigației aeriene; Elicopter IAR-330 modernizat cu sistem SOCAT³⁵; modernizare avion MIG-21 M/MF; integrarea rachetei MAGIC-2 pe avionul MIG-21 LANCER; modernizarea avionului reactiv de antrenament avansat și atac la sol, IAR-99 ȘOIM; Sistem de identificare prin radiolocație Amic-Inamic; Sistem de avioane de cercetare fără pilot – SHADOW-600; Sistem de apărare antiaeriană, calibru 35 mm; Sistem de apărare antiaeriană autopropulsat, calibru 35 mm; Tanc mijlociu românesc TR-85, modernizat; Mașina de luptă a infanteriei MLI-84; Aruncătorul de proiectile reac-

³⁴ Guvernul României, *Carta Albă a Securității și Apărării Naționale*, București, 2004, pp. 34-35.

³⁵ SOCAT – sistem optronic de cercetare și anti-tanc. Programul a fost încheiat recent.

tive APRA-40 (Sistem LAROM-ACCS); modernizarea fregatei Mărășești cu un sistem integrat de comunicații și a fregatelor tip 22, Regele Ferdinand și Regina Maria; Programul Rețeaua de Transmisiuni Permanentă - RTP/STAR; Programul Echipamente de radiocomunicații – STAR-RADIO³⁶.

O altă direcție importantă este realizarea *Forței Obiectiv 2007*, instituția militară urmând să totalizeze 90.000 de oameni (75.000 de militari și 15.000 de civili), rezultând o structură echilibrată, ce va răspunde nevoilor de securitate ale României în anii viitori. După momentul 2007, va urma probabil *Forța Obiectiv 2012*, reforma neîncheindu-se odată cu îndeplinirea scopurilor propuse, ci va merge înainte, în acest sens fiind pe masa de lucru a specialiștilor *Strategia de Transformare a Armatei României până în 2015*. Corelat cu acest obiectiv, de la 1 ianuarie 2007, se va renunța la conscripție, trecându-se la sistemul voluntariatului, în care militarii profesioniști, angajați pe bază de contract în urma unei selecții riguroase, vor constitui elementul de bază al armatei.

O importantă caracteristică a puterii militare a României este dată de o serie de forme de control democratic civil asupra armatei, ce se exercită prin intermediul: Parlamentului; Președintelui României; Guvernului; Ministrului Apărării Naționale; Instanțelor judecătorești; Consiliului Suprem de Apărare a Țării; Curții Constituționale, Curții de Conturi și Avocatului Poporului; elementelor de control ale societății civile³⁷. Toate aceste instituții specifice veghează ca puterea militară a României să fie utilizată cu respectarea strictă a prevederile legislației naționale și internaționale în îndeplinirea misiunilor ce îi revin. De asemenea, prin intermediul bugetului militar, Parlamentul exercită controlul democratic civil al Forțelor Armate la modul cel mai concret.

3.2. Modalități de realizare și manifestare

Raportul între puterea militară și modalitățile de realizare (resursele) și de manifestare (misiunile) ale acesteia trebuie să fie cât mai realist, în concordanță cu interesele naționale, cu legislația în vi-

³⁶ Departamentul pentru Armamente, Programe, www.dpa.ro.

³⁷ Vezi pe larg, Constantin Moștoflei, Alexandra Sarcinschi, *Militar-nonmilitar în securitatea națională. Dilema Armatei*, Editura U.N.Ap., 2004, pp. 19-23.

goare și obligațiile asumate de România prin tratate, acorduri și alte înțelegeri internaționale la care este parte.

Resursele care susțin puterea militară a României sunt cele de natură financiară, umană, materială, informațională etc. Este clar faptul că toate aceste resurse depind în mare măsură de fondurile alocate de la buget. Mai mult, depind de starea economiei statului, de potența acesteia de a produce avuție. Bugetul militar constituie o parte a Bugetului de Stat aprobat de Parlament, iar dimensiunea sa se stabilește în raport cu nevoile financiare autoevaluate de Armată și cerințele NATO (2,38% din PIB), cu capacitatea Guvernului de a răspunde nevoilor generale ale societății, în particular celor de apărare, și cu voința politică a Parlamentului. Bugetul pentru apărare se alocă pe bază de programe, în anul 2004 fiind de 36.996,1 miliarde de lei³⁸ (circa 1,1 miliarde de dolari), modificat ulterior prin rectificări bugetare. De altfel, una din principalele direcții de acțiune pentru modernizarea Armatei României se referă la asigurarea susținerii financiare prin bugetul de stat și venituri extrabugetare, dimensionate și fundamentate prin intermediul Sistemului de Planificare, Programare, Bugetare și Evaluare.

Referitor la resursa umană, ea depinde în principal de componenta demografică, de calitatea acesteia. Astfel, în noile condiții de renunțare graduală la conscripție și trecerea la o armată profesionistă, accentul va fi pus pe o selecție riguroasă, rămânând doar cei care vor și pot, într-adevăr, să devină militari profesioniști. Conform Obiectivelor Forței NATO, România trebuie să dezvolte forțe luptătoare cu un înalt grad de interoperabilitate, astfel încât va crește rolul instrucției specializate în funcție de cerințele esențiale ale misiunilor ce vor trebui îndeplinite, iar educația va avea un loc aparte în fundamentarea teoretică și practică a noilor concepte și tehnologii. De asemenea, pregătirea acestor forțe trebuie să aibă în vedere principiul complementarității dintre NATO și UE.

România, conform statisticilor SIPRI³⁹, a cunoscut o creștere semnificativă a cheltuielilor pentru importul de sisteme de arme și

³⁸ Legea bugetului de stat pe anul 2004, L nr. 507 din 28 noiembrie 2003.

³⁹ 2005 SIPRI Yearbook, Siemon T. Wezeman și Mark Bromley, *Appendix 10A. The volume of transfers of major conventional weapons: by recipients and suppliers, 2000–2004*, www.sipri.org/contents/armstrad/app10A2005.pdf.

echipamente, de la 16 milioane de dolari în 2002 la 276 milioane de dolari în 2004 și s-au concentrat pe achiziționarea a 100 de rachete aer-aer cu rază scurtă de acțiune R-550 Magic-2 pentru MIG 21 și 29, 36 tunuri antiaeriene modernizate pe șasiu de tanc Gepard, 960 de rachete antitanc Spike-ER și Spike-MR/LR, 2 fregate tip 22, 1 avion de transport C-133H Hercules și 21 de radare de supraveghere aeriană AN/TPS-73 MMSR. Tehnologia este și va fi în continuare un element-cheie de multiplicare a puterii militare. Însă, această modernizare tehnologică trebuie asociată cu o pregătire și instruire pe măsură a resursei umane ce o va utiliza. Succesul în îndeplinirea misiunilor depinde de doctrina și tacticile adoptate, de moralul și motivația propriilor trupe, precum și de calitatea leadership-ului.

Procesul de modernizare tehnologică și de generare a forțelor va trebui corelat cu sporirea eficacității utilizării resurselor alocate pentru apărare.

O caracteristică a puterii militare, inclusiv cea a României, este că această putere se modelează în funcție de misiunile pe care le îndeplinește/la care participă Armata, de obiectivele acestora etc. Astfel, în conformitate cu cel mai recent document elaborat, Strategia Militară a României (proiect), forțele Armatei României vor fi restructurate și modernizate pentru a putea face față cu eficiență următoarelor misiuni:

1. *Contribuția la securitatea României pe timp de pace*

- a. apărarea spațiului aerian al României;
- b. contribuția la managementul integrat al frontierelor de stat ale României;
- c. colectarea, procesarea, analiza și diseminarea informațiilor militare;
- d. extragerea și evacuarea cetățenilor români din străinătate;
- e. asigurarea securității facilităților, transporturilor și comunicațiilor militare;
- f. asigurarea serviciilor de ceremonie, protecție și protocol.

2. *Apărarea României și a Aliților săi*

- a. respingerea unei agresiuni armate împotriva României sau a Aliților săi, în cadrul apărării colective a NATO;
- b. sprijin pentru asigurarea funcționării instituțiilor guvernamentale și protecția populației.

3. Promovarea stabilității regionale și globale, inclusiv prin utilizarea diplomației apărării

- a. participarea la operații de răspuns la crize (CRO);
- b. participarea la operații de asistență umanitară în afara teritoriului României;
- c. participarea la operații militare în cadrul unor coaliții ad-hoc;
- d. participarea la inițiative de cooperare în domeniul apărării și la implementarea măsurilor de creștere a încrederii și stabilității;
- e. oferirea de asistență militară și sprijin pentru alte state;
- f. contribuția la eforturile naționale și internaționale de control al armamentelor și de combatere a proliferării armelor de distrugere în masă.

4. Sprijinirea instituțiilor statului și a autorităților locale în caz de urgențe civile

- a. participarea cu forțe și sprijin logistic pentru limitarea și înlăturarea efectelor dezastrelor;
- b. sprijin în caz de accident chimic, biologic, nuclear sau radiologic;
- c. sprijinirea acțiunilor de căutare și salvare⁴⁰.

Prin urmare, misiunile armatei reprezintă un complex de activități și acțiuni legale încredințate acesteia de către societate, prin instituțiile abilitate ale statului, cu scopul de a apăra și promova, consecvent și sistematic, oriunde în lume, interesele naționale⁴¹ și colective. Alături de misiunile sale tradiționale de apărare a țării, Armata trebuie să îndeplinească o serie de noi misiuni, care presupun menținerea și perfecționarea caracteristicilor specifice instituției militare – decizie și reacție rapidă, disciplină, mobilitate, putere de luptă, eficiență, credibilitate etc. Accentul va fi pus pe combinarea instrumentelor militare cu cele nonmilitare pentru îndeplinirea întregii game de misiuni.

Noile obiective care vizează racordarea Armatei României la armatele moderne stabilesc ca, până în 2015, armata română să desăvârșească procesul de integrare în structurile euro-atlantice, iar până în 2025, să dispună de echipament și armament modern, conform standardelor de înaltă tehnologie.

⁴⁰ Ministerul Apărării Naționale, *Strategia militară a României (Proiect)*, 2004.

⁴¹ Petre Duțu, *Dinamica misiunilor Armatei României*, Editura U.N.Ap., București, 2004, p. 8.

3.3. Puterea militară a României în contextul integrării euro-atlantice

Procesul de racordare a României la Alianța Nord-Atlantică a început încă din 1994, țara noastră fiind prima semnatară a Parteneriatului pentru Pace. Prima etapă s-a încheiat odată cu semnarea protocolului de aderare la Tratatul de la Washington (aprilie 2004), moment ce a însemnat integrarea într-un sistem de securitate și de cooperare unic. Astfel, România a devenit nu numai un consumator, ci și un furnizor de securitate, de aici decurgând o serie de obligații și responsabilități pe care țara noastră trebuie să și le asume și îndeplinească.

Este evident că, pentru a putea face față cu succes acestor noi responsabilități, Armata României se va ralia cerințelor militare formulate de Alianță, procesul de reconfigurare a sa fiind indisolubil legat de cel de transformare a NATO.

Una dintre aceste cerințe se referă la participarea la cheltuielile convenite pentru finanțarea comună a Alianței. România, prin bugetul Ministerul Apărării Naționale, contribuie financiar la Bugetul Militar și Programul NATO de Investiții în Securitate (NSIP)⁴². De asemenea, țara noastră alocă fonduri pentru o serie de alte programe în cadrul NATO, precum Programul NATO de realizare a Sistemului de Supraveghere Terestră a Alianței⁴³, și al participării la activitățile prevăzute de Programul Individual de Parteneriat. Celelalte cheltuieli legate de participarea la activități și misiuni conduse de Alianță reprezintă exclusiv o responsabilitate națională. România, atât prin fondurile alocate modernizării forțelor armate și capabilităților proprii, cât și prin cele alocate bugetelor NATO, își aduce contribuția la realizarea procesului de reformă al Alianței.

O altă cerință se referă la participarea țării noastre cu forțe și tehnică la misiunile angajate de Alianță. NATO solicită forțe expediționare, interoperabile și rapid dislocabile, capabile să execute întreg spectrul de misiuni și să se remodeleze la noile condiții de luptă, într-un mediu de securitate complex. Conform Legii nr. 42 din 15 martie

⁴² Hotărârea nr. 113 din 24 februarie 2005 privind aprobarea plății contribuțiilor financiare ale României la resursele comune ale NATO, <http://dlaj.mapn.ro>.

⁴³ Hotărârea nr. 422 din 12 mai 2005 pentru aprobarea plății contribuțiilor financiare anuale ale României determinate de participarea la faza de proiectare și dezvoltare a Programului NATO de realizare a Sistemului de Supraveghere Terestră a Alianței, <http://dlaj.mapn.ro>.

2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român⁴⁴, misiunile la care poate participa Armata României sunt: 1 - de apărare colectivă, 2 - în sprijinul păcii, 3 - de asistență umanitară, 4 - tip coaliție, 5 - exerciții comune, 6 - individuale, 7 - ceremoniale. Participarea României la misiunile 1-4 se face numai cu aprobarea președintelui României, în urma consultării Consiliului Suprem de Apărare a Țării, la misiunile 5-6 cu aprobarea primului-ministru, iar la ceremoniale cu aprobarea ministrului apărării naționale.

În prezent, Armata României participă activ, cu peste 2.000 de militari, la operații în sprijinul păcii conduse de NATO și UE sau de către alte state în Bosnia-Herțegovina, Kosovo, Afganistan și Irak, contribuind, într-o primă etapă, la realizarea nevoilor de securitate ale statelor beligerante și din proximitatea acestora, iar în final, la consolidarea și menținerea securității zonale, regionale și globale, cu efecte evidente asupra securității României. Situația se prezintă astfel:

Denumirea misiunii	Egida	Țara	Lansată la data	Nr. de militari
KFOR	NATO	Kosovo	martie 2000	150
ISAF	NATO/ONU	Afganistan	ianuarie 2002	475*
ENDURING FREEDOM	Coaliție cu SUA	Afganistan	iulie 2002	475
IRAQI FREEDOM	Coaliție SUA/ONU	Irak	iulie 2003	863
EUFOR	UE	Bosnia-Herțegovina	decembrie 2004	113

* Participarea României a fost suplimentată cu circa 400 de militari din rezerva strategică destinată NATO, Batalionul 26 Infanterie din Craiova (Scorpionii Roșii), ce va acționa timp de 3 luni, începând cu august 2005.

Sursa: Misiuni internaționale la data de 4 august 2005, www.mapn.ro.

Capacitatea Armatei României de a opera împreună cu forțele multinaționale a fost dovedită încă din anul 1994, prin participarea la KFOR și SFOR, în Afganistan, Golf și alte operațiuni în sprijinul păcii. În prezent, Structura de forțe trebuie să aibă caracter expediționar,

⁴⁴ Legea nr. 42 din 15 martie 2004 privind participarea forțelor armate la misiuni în afara teritoriului statului român, <http://dlaj.mapn.ro>.

să poată executa simultan mai multe operații la scară diferită, cu sprijin și susținere logistică adecvată, precum: mijloace de transport strategic, sisteme de armamente de înaltă precizie, mijloace informaționale, electronice, psihologice etc.

Extinderea NATO și, în curând, a Uniunii Europene până la Marea Neagră impune noi abordări, în care Alianța gestionează problemele de securitate, iar UE răspunde de dezvoltarea economică. NATO și-a consolidat parteneriatele cu Rusia și Ucraina și a dezvoltat noi instrumente, precum *Planul de Acțiune pentru Parteneriatul Individual*, ce are rolul de a stabili prioritățile, de a armoniza și organiza toate aspectele relației dintre Alianță și partenerii săi, și *Planul de Acțiune pentru Parteneriat*, ce abordează problemele specifice fiecărei regiuni. De asemenea, UE, prin *Politica de vecinătate*, oferă țărilor de la noua frontieră lărgită a UE statutul de membre ale „Europei Extinse”. Astfel, României, în calitate de membru NATO, îi revin responsabilități în ceea ce privește securizarea acestei regiuni și ancorarea la idealurile și valorile democratice, concomitent cu promovarea intereselor țării noastre la Marea Neagră, în cadrul Alianței.

Anul acesta, România și-a consolidat Parteneriatul strategic bilateral cu SUA, iar ultimele evoluții din cadrul programului de redeschidere a bazelor militare americane arată că acestea vor fi instalate și pe teritoriul țării noastre, posibilele locații fiind: baza aeriană Mihail Kogălniceanu, poligonul de la Babadag și portul Constanța. Zona Dobrogea convine SUA, deoarece vecinătatea cu Marea Neagră facilitează accesul rapid spre zonele turbulente din Est. Astfel, România intră în planurile SUA de a-și crea o rețea de mici baze operaționale înaintate, spre a fi prezente pretutindeni și a interveni oriunde este nevoie.

Din perspectiva aderării noastre la Alianța Nord-Atlantică, de o importanță deosebită este formarea unei armate de profesioniști eficienți, capabile să facă față noilor provocări și să contribuie la edificarea unui spațiu comun de securitate. România trebuie să își dezvolte propriul său profil strategic, în condițiile unei dezvoltări economice reale, să participe la efortul de apărare colectivă în cadrul NATO și la construcția dimensiunii militare a UE, precum și la întreaga gamă de misiuni pentru îndeplinirea angajamentelor de cooperare și parteneriat asumate pe plan internațional.

CONCLUZII

- Lupta pentru putere rămâne încă esența politicii internaționale, iar statele își urmăresc atingerea propriilor interese prin utilizarea oricăror mijloace, inclusiv militare.

- Este tot mai evident faptul că economia devine una dintre sursele esențiale ale puterii militare, deoarece produce mijloacele necesare materializării acesteia. Puterea tehnologico-informațională va domina în conflictul armat al viitorului și va deveni un real multiplicator al puterii militare.

- Noile amenințări și fizionomia noilor conflicte au determinat remodelarea puterii militare a armatelor lumii, atât din punctul de vedere al organizării și structurii forțelor, cât și al schimbărilor în modul de acțiune, tehnică și mijloace de luptă.

- SUA vor continua să fie puterea politico-economico-militară predominantă a acestui început de secol, mizând pe permanenta dezvoltare a industriei sale de armament și pe o sporire tot mai accelerată a bugetului său militar, pentru a descuraja potențialii rivali. Dominanța SUA rămâne, încă, o condiție a stabilității și securității în lumea de azi.

- Procesul de modernizare a NATO continuă, pe direcția transformării într-o Alianță cu vocație globală, chiar dacă este încă grevat de decalajul în materie de capabilități, precum și de neînțelegerile dintre cei doi poli: americano-britanic și franco-german.

- UE continuă procesul de dezvoltare a componentei sale militare, însă proiectul apărării europene nu a evoluat spre o alternativă credibilă la securitatea furnizată de NATO, ci își demonstrează mai mult caracterul complementar.

- Deși se depun eforturi însemnate de consolidare a păcii și securității și de cooperare între organizațiile de securitate, numărul conflictelor nu scade, ci, dimpotrivă, crește, subliniind încă o dată necesitatea existenței unei puteri militare credibile, capabilă să facă față multitudinii de riscuri, pericole și amenințări la adresa securității.

- Rusia, deși nu mai are potența economică de a susține o putere militară de anvergură, dispune încă de capabilități militare însemnate. China nu s-a manifestat efectiv ca putere militară, însă dezvoltarea sa economică poate oricând susține efortul unei confruntări ar-

mate majore. India și Japonia încearcă să-și dezvolte capabilități militare moderne pentru a face față problemelor regionale. Marea Britanie, Germania și Franța continuă procesul de reconfigurare a propriilor armate, atât în cadrul NATO, cât și în cadrul UE.

- Cu toate că marii actori au adoptat sau se raliază doctrinei „loviturilor preemptive”, iar cheltuielile pentru apărare sunt pe un trend ascendent, credem că puterea militară nu va fi utilizată decât în scopul protejării și promovării intereselor naționale sau de alianță/coalitiție. Fără îndoială că, în spiritul dreptului internațional și principiilor și legilor războiului, folosirea puterii militare trebuie să constituie o soluție de ultimă instanță, când toate celelalte mijloace au eşuat.

- Deși armatele lumii occidentale s-au adaptat în mare măsură la noile condiții ale mediului de securitate și depun eforturi deosebite în acest sens, nu sunt încă suficient pregătite pentru a combate și contracara toate noile tipuri de amenințări.

- Armata României se găsește încă într-un profund proces de transformare și de racordare la cerințele unei armate profesioniste, compatibile standardelor NATO și cerințelor de înaltă tehnologie. Importantă este realizarea unui raport optim între modernizarea tehnologică și generarea forțelor și resursele necesare. Reforma Armatei României este indisolubil legată de procesele de dezvoltare și modernizare ale armatelor NATO și UE. Reconfigurarea acesteia cuprinde atât structura și organizarea forțelor, cât și capabilitățile din înzestrare, în vederea îndeplinirii misiunilor tradiționale și a celor asumate prin aderarea la Alianța Nord-Atlantică.

- În conflictele viitorului, accentul se va pune pe supremația informațională, rezultată a războiului bazat pe rețea, iar problemele geoeconomice ale lumii contemporane (gestionarea resurselor strategice, a căilor de acces și piețelor de desfacere a acestora, accesul restrictiv la tehnologiile avansate) vor juca un rol preponderent în configurarea puterii militare.

ANEXE

Anexa nr. 1

**POTENȚIALUL MILITAR
AL STATELOR MEMBRE NATO/UE (2004)**

Statul	Membră	Efective	Buget (USD)	Capabilități
Austria	UE	35.000 forțe active; 75.000 rezerve	1,925 mld.	266 tancuri; 201 mașini de luptă ale infanteriei; 553 transportoare blindate; 189 piese de artilerie; 178 aeronave, inclusiv 35 avioane de luptă și 49 elicoptere
Belgia	NATO și UE	9.500 la pace; 22.500 la război	4,398 mld.	155 tancuri; 450 mașini de luptă ale infanteriei; 520 transportoare blindate; 240 piese de artilerie; 273 aeronave, inclusiv 76 avioane de luptă și 5 elicoptere; 20 nave
Bulgaria	NATO	51.000 forțe active; 303.000 rezerve	503 mil.	1.906 tancuri; 214 mașini de luptă ale infanteriei; 1 submarin, 1 fregată, 10 elicoptere înarmate; 177 avioane de luptă; 25 elicoptere de atac și 1 avion de supraveghere
Canada	NATO	48.700 forțe active; 43.000 rezerve	10,640 mld.	114 tancuri; 400 mașini de luptă ale infanteriei; 1.790 transportoare blindate; 270 piese de artilerie; 400 aeronave, inclusiv 272 avioane de luptă și 141 elicoptere; 30 nave
Republica Cehă	NATO și UE	57.050 forțe active	1,741 mld.	541 tancuri; 355 mașini de luptă ale infanteriei; 562 transportoare blindate; circa 815 arme antitanc dirijate; 54 avioane de luptă; 34 elicoptere de atac
Cipru	UE	10.000 forțe active; 60.000 rezerve	203 mil.	104 tancuri; 43 mașini de luptă ale infanteriei; 67 arme antitanc dirijate; 11 nave; 4 nave de patrulare și costiere; 6 elicoptere înarmate

Statul	Membră	Efective	Buget (USD)	Capabilități
Danemarca	NATO și UE	22.100 la pace; 64.900 la război; 61.000 rezerve	3,228 mld.	281 tancuri; 704 mașini de luptă ale infanteriei/transportoare blindate; 173 piese de artilerie; 131 aeronave, inclusiv 68 avioane de vânătoare și 41 elicoptere; 70 nave
Estonia	NATO și UE	5.510 forțe active; 24.000 rezerve	181 mil.	25 transportoare blindate; 13 arme antitanc dirijate; 100 tunuri de apărare anti-aeriană; 4 nave de luptă contra minelor; 2 nave de patrulare; 1 navă de luptă costiere; 3 aeronave; 4 elicoptere
Finlanda	UE	25.800 la pace; 564.000 la război; peste 35.000 rezerve	2,077 mld.	230 tancuri; 270 mașini de luptă ale infanteriei; 800 transportoare blindate; 1.150 piese de artilerie; 169 aeronave, inclusiv 64 avioane de luptă; 100 nave
Franța	NATO și UE	281.872 forțe active; 400.000 rezerve	46,174 mld.	880 tancuri; 1.940 mașini de luptă ale infanteriei; 4.700 transportoare blindate; 500 piese de artilerie; 1.598 aeronave, inclusiv 400 avioane de luptă și 590 elicoptere; 128 nave; 348 focoase nucleare
Germania	NATO și UE	338.000 forțe active; 360.000 rezerve	33,888 mld.	2.560 tancuri; 3.150 mașini de luptă ale infanteriei; 4.190 transportoare blindate; 950 piese de artilerie; 1.208 aeronave, inclusiv 570 aeroplane și 638 elicoptere; 216 nave
Grecia	NATO și UE	177.600 forțe active; 291.000 rezerve	5,89 mld.	1.735 tancuri; 418 avioane de luptă; 20 elicoptere de atac; 1.000 rachete sol-aer; 8 submarine; 2 distrugătoare; 1 navă de minare; 12 nave de luptă contra minelor

Statul	Membră	Efective	Buget (USD)	Capabilități
Irlanda	UE	10.513 forțe active; 14.800 rezerve	1,010 mld.	14 mașini de luptă ale infanteriei; 123 transportoare blindate; 24 piese de artilerie; 36 aeronave, inclusiv 20 aeroplane și 16 elicoptere; 8 nave
Islanda	NATO	-	-	-
Italia	NATO și UE	250.600 forțe active; 110.000 rezerve	27,759 mld.	435 tancuri; 900 mașini de luptă ale infanteriei; 1.969 transportoare blindate; 250 piese de artilerie; 863 aeronave, inclusiv 350 avioane de luptă și 125 elicoptere; 195 nave; circa 15 nave de debarcare
Letonia	NATO și UE	4.880 forțe active; 3.220 forțe paramilitare	204 mil.	3 tancuri; 1 navă de patrulare; 3 nave de luptă contra minelor; 13 aeronave; 3 elicoptere
Lituania	NATO și UE	12.700 forțe active; 245.700 rezerve	336 mil.	5 nave de patrulare și costiere; 2 fregate; 3 nave de luptă contra minelor; 10 elicoptere
Luxemburg	NATO și UE	899 forțe active	244 mil.	24 vehicule blindate de teren; tunuri de 105mm
Malta	UE	1.840 forțe active	36,1 mil.	14 aeronave; 10 nave; 90 tunuri antiaeriene
Marea Britanie	NATO și UE	248.526 forțe active; 47.300 rezerve	47,401 mld.	385 tancuri; 575 mașini de luptă ale infanteriei; peste 4.000 transportoare blindate; 400 piese de artilerie; 1.232 aeronave, inclusiv 696 aeroplane și 246 elicoptere; 217 nave, inclusiv 16 submarine, 11 distrugătoare și 20 fregate; 185 focuri nucleare
Norvegia	NATO	30.200 la pace; 131.000 la război rezerve: 600 la pace, 83.000 la război	4,387 mld.	170 tancuri; 266 mașini de luptă ale infanteriei; 50 transportoare blindate; 126 piese de artilerie; 120 aeronave, inclusiv 87 aeroplane și 33 elicoptere; 126 nave, inclusiv 6 submarine și 3 fregate

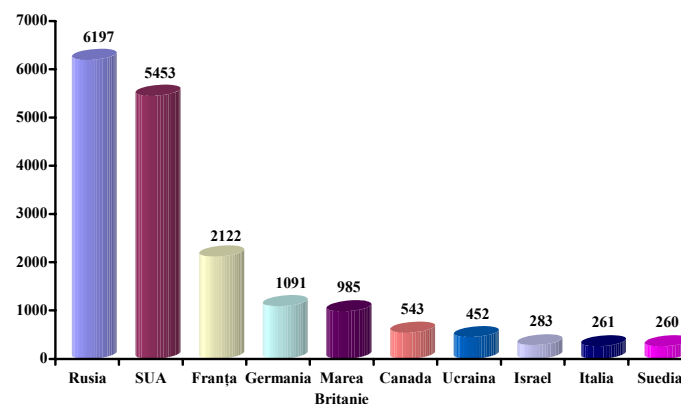
Statul	Membră	Efective	Buget (USD)	Capabilități
Olanda	NATO și UE	66.600 forțe active; 34.000 rezerve	8,407 mld.	330 tancuri; 1.016 mașini de luptă ale infanteriei/transportoare blindate; peste 148 piese de artilerie; 284 aeronave, inclusiv 201 aeroplane și 82 elicoptere; 50 nave, inclusiv 4 submarine și 13 fregate
Polonia	NATO și UE	163.000 forțe active; 234.000 rezerve	4,149 mld.	586 tancuri; 250 avioane de luptă; 12 elicoptere înarmate; 4 submarine; 1 distrugător; 3 fregate; 23 nave de patrulare și costiere
Portugalia	NATO și UE	44.600 forțe active; 245.700 rezerve	3,115 mld.	186 tancuri; 369 mașini de luptă ale infanteriei/transportoare blindate; 200 piese de artilerie; 164 aeronave, inclusiv 138 aeroplane și 26 elicoptere; 70 nave, inclusiv 2 submarine și 6 fregate
România	NATO	97.200 forțe active; 104.000 rezerve	1,1 mld.	835 tancuri; 1.820 transportoare blindate, mașini de luptă ale infanteriei și autotunuri; 899 piese de artilerie; 105 avioane de luptă; 3 fregate; 32 nave de patrulare și costiere
Slovacia	NATO și UE	22.000 forțe active; 20.000 rezerve	585 mil.	271 tancuri; 71 avioane de luptă; 19 elicoptere de atac
Slovenia	NATO și UE	6.550 forțe active; 20.000 rezerve	465 mil.	40 tancuri; 8 elicoptere înarmate
Spania	NATO și UE	171.000 forțe active; 447.000 rezerve	9,565 mld.	670 tancuri; 408 mașini de luptă ale infanteriei; peste 1.000 transportoare blindate; 205 piese de artilerie; 647 aeronave, inclusiv 414 aeroplane și 233 elicoptere; 200 nave, inclusiv 1 portavion, 8 submarine și 12 fregate

Statul	Membră	Efective	Buget (USD)	Capabilități
Suedia	UE	52.600 la pace; 262.000 la război; 35.000 rezerve	5,439 mld.	280 tancuri; 810 mașini de luptă ale infanteriei; 1.300 transportoare blindate; 390 aeroplane și 116 elicoptere; 120 nave
Turcia	NATO	514.850 forțe active; 378.700 rezerve	10,142 mld.	4.205 tancuri; 483 avioane de luptă; 13 submarine; 19 fregate; 21 nave echipate cu rachete; 1 navă de minare; 23 nave de dragare; 28 nave de patrulare
Ungaria	NATO și UE	33.400 forțe active; 90.300 rezerve	1,485 mld.	743 tancuri; 37 avioane de luptă (plus 55 în rezervă) și 49 elicoptere de atac; 50 ambarcațiuni fluviale
SUA	NATO	1.471.900 forțe active; 1.210.500 rezerve	455,304 mld.	8.023 tancuri; 24.900 mașini de luptă ale infanteriei/transportoare blindate; 5.200 piese de artilerie; 15.540 aeronave; 1.324 nave; 8.000 focoase nucleare

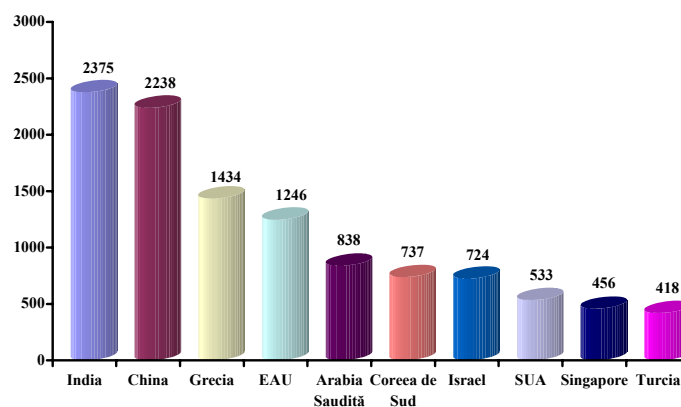
Notă: Cifrele sunt neoficiale și vor fi considerate orientative.

Surse: CIA, *The World Factbook 2005*, <http://www.cia.gov/cia/publications/factbook/>; SIPRI *Military Database*; *European Defence*, www.european-defence.co.uk; *Country Profiles*, www.alertnet.org; *The World Almanac and Book of Facts 2005*.

Primii 10 exportatori de armament convențional (2004)

Primii 10 importatori de armament convențional (2004)

Notă: Cifrele sunt exprimate în milioane dolari americani (USD), la valoarea din 1990.

Sursa: 2005 SIPRI Yearbook, Siemon T. Wezeman și Mark Bromley, *Appendix 10A. The volume of transfers of major conventional weapons: by recipients and suppliers, 2000–2004*, www.sipri.org/contents/armstrad/app10A2005.pdf.

EDITURA UNIVERSITĂȚII NAȚIONALE DE APĂRARE

Redactor: Cristian BĂHNĂREANU
Tehnoredactor: Mariana PETRE-BĂJENARU

Bun de tipar: 01.09.2005

Hârtie: A3
Coli tipar: 3

Format: A5
Coli editură: 1,5

Lucrarea conține 48 de pagini

Tipografia Universității Naționale de Apărare

CENTRUL DE STUDII STRATEGICE DE APĂRARE ȘI SECURITATE

Șoseaua Pandurilor, nr. 68-72, sector 5, București

Telefon: (021) 319.56.49, Fax: (021) 319.55.93

E-mail: cssas@unap.ro, Website: <http://cssas.unap.ro>

B. 272/05/1488

C. 324/2005